

Mladika

8-94

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

67

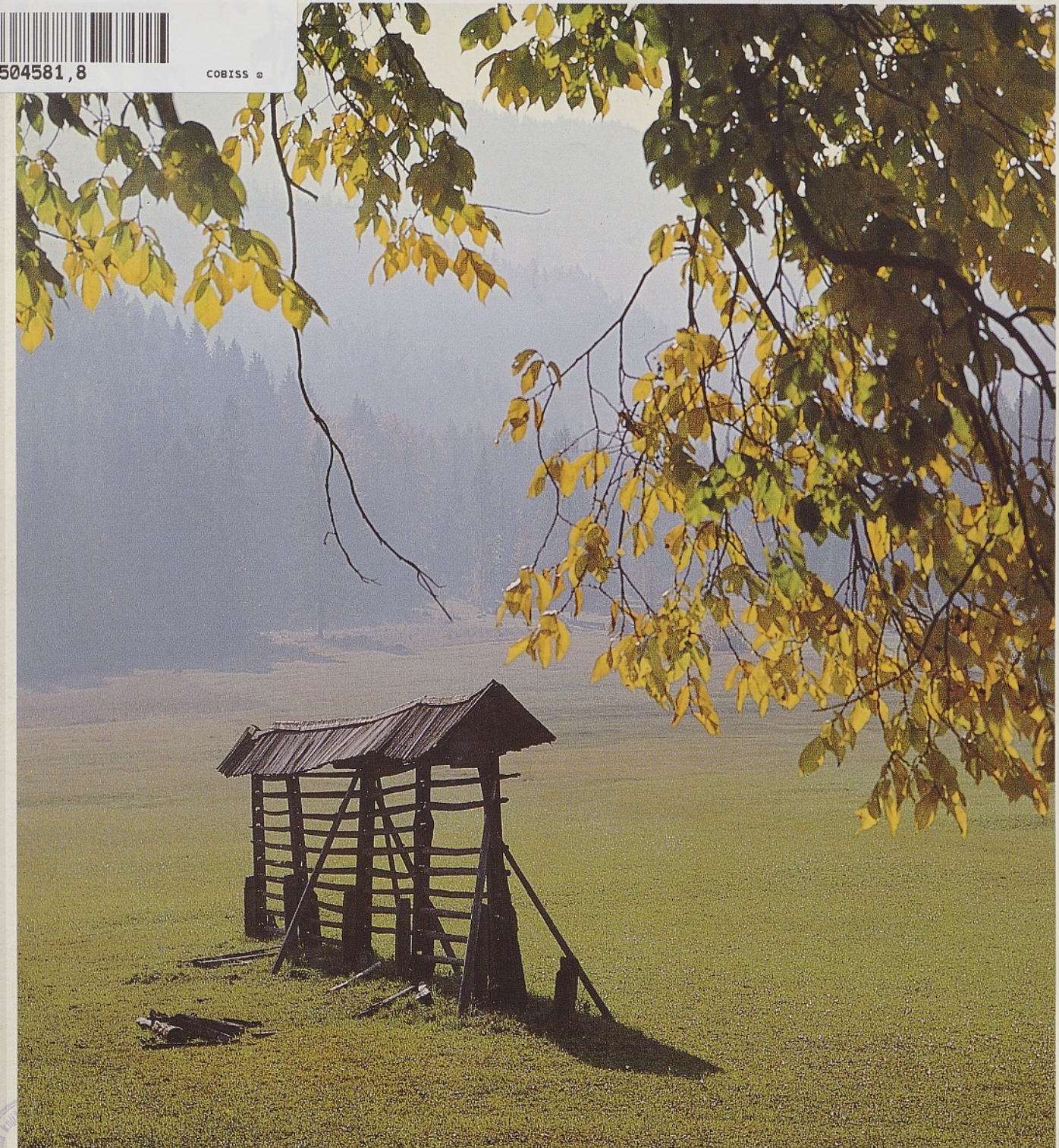
117 986 1994

časnik - november 1994 L. 3000
mensile - novembre 1994

504581,8

COBISS

MLADIKA 8

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXVIII. 1994

KAZALO

Normalizacija Slovenije	193
Marija Cigale: Strah v krvi	194
Mogoče bi vas zanimalo vedeti, da	195
Andrej Rifel: Pesmi	197
Zora Tavčar: Slovenci za danes: dr. Janez Zorec	199
Vojko Arko: Kje domovina si	206
Irena Žerjal: Pesmi	210
Antena	211
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Zbornik SKA; Zorko Simčič; Jože Cu- kale; Jakob Renko)	217
Ocene: Knjige: Janko Moder: Sla spomina (M. Jevnikar); M. Đurica: La Slovacchia (M. Jevnikar); Roman Ferija La- inščka v nemščini (L. Dete- la); Razstave: Renesančna arhitektura (Magda Jevnikar)	221
Na platnicah: Čuk na Obelisku; Listnica uprave; Za smeh	
Priloga: RAST 91-94	

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040/370846 - fax 040/633307

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 3.000 lir. Celoletna naročnina za Italijo 30.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 14470348 — Mladika - Trst. Letna naročnina za Slovenijo 30.000 lir ali enakovreden znesek v drugih valutah. Druge države 37.000 lir (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 48.000 lir.

Tisk in fotostavek:

»graphart«, Trst, Drevored D'Annunzio 27/E
tel. 040/772151

JANKO JEŽ

MONUMENTA FRISINGENSIA

Brižinski spomeniki

LA PRIMA PRESENTAZIONE IN ITALIA

DEI MONUMENTI LETTERARI SLOVENI DI FRISINGA DEL X-XI SECOLO
COEVI ALLE PRIME TRACCE SCRITTE DELLA LINGUA ITALIANA

con traduzione dei testi
cenni di storia degli Sloveni
e dati sugli Sloveni in Italia

Prefazione ed appendici storiche di Paolo G. Parovel

MLADIKA

VALLECCHI EDITORE

Želite seznaniti italijanskega prijatelja z znamenitim dokumentom slovenske kulture? Ste pomislili na božično darilo? Poskusite z najnovejšo knjigo založbe Mladika »Documenta Frisingensia«.

SLIKA NA PLATNICI: Jesen (foto Vlastja).

UREDNIŠKI ODBOR: Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard Žerjal in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Marija Češčut, Danilo Čotar, Albert Miklaveč, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemač, Adrijan Pahor, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Breda Susič, Lojze Škerl in člani uredniškega odbora.

Normalizacija Slovenije

Sistem oblasti v Sloveniji se vse bolj spreminja v režim. Levica, pa naj je združena ali ne, osvaja še preostale centre oblasti in se ne meni za koalicijske partnerje, toliko manj pa za opozicijo. Zaveda se lastne moči in zato si lahko privoščiti tudi marsikatero objestnost, saj brezobzirno pelje naprej razvoj po smernicah stroge normalizacije, ki predstavlja skrito jedro programa slovenske levice. Izpolnjuje se torej načrt, ki so si ga ob demokratizaciji v Sloveniji postavili dotedanji režimovci, ki so spoznali, da je Demos notranje šibka in neobstojna koalicija, ki nima ne volje ne moči, da bi pometla z ostanki prejšnjega režima. Pravzaprav niti ostanki niso bili, saj so vsi ostali na svojih mestih, nekaj lepotnih gest je bilo opravljenih na notranjem in na obrambnem ministrstvu, France Bučar pa bo verjetno šel v zgodovino, ker je zamenjal šefa tiskovnega urada skupščine. Višji in nižji uradniki so se najprej potuhnili, ker so se res bali, da bo prišla čistka, toda obdržali so preferenčne stike s prejšnjimi gospodarji, katerim so morali biti hvaležni za pretekle privilegije. Ko je Demos potem propadel kot večinska koalicija, je levica imela lahko delo pri nastavljanju pasti in zank tistim, ki so prišli v vladno koalicijo in ki niso spadali v normaliziran načrt. Višek naklepanja je prišel do izraza z nedavnim odstranjevanjem Lojzeta Peterleta, ki je bil ponižan ne samo kot zunanji minister, temveč tudi kot predsednik KD, tako da je za sabo potegnil tudi stranko. Drnovšek je ob tem pokazal svoj pravi obraz (Peterle mu je dotedaj še zaupal...) in si ni pomišljal sprožiti celo diplomatsko afero z Italijo (morda je to bil tudi njegov prvi cilj, tako da je ubil dve muhi na en mah), da je podrl Peterleta. Združena lista ostaja v ozadju. Ne izpostavlja se, ker je njen primarni cilj ohraniti nadzorstvo nad kapitalom, zlasti še tistim, ki ga bo še treba privatizirati. Priznati je treba, da to delajo zelo strokovno, zlasti zato, ker gledajo naprej in že načrtujejo pobude za dobo, ko bo na Balkanu mirno in se bodo spet odprli trgi, s katerimi načrtujejo preferenčne odnose, morda celo politične narave.

Kaj pa opozicija? KD (spadajo vanjo, čeprav bodo morda do konca svojih dni podpirali vlado...), SLS in SDSS pa se ob takih tekmečih gredo samostojne poteze, ne najdejo skupne poti in kandidatov ob bližnjih občinskih volitvah, tekmujejo med sabo in si pulijo somišljenike ter s stalnim prerekanjem utemeljujejo obstoj manjših političnih formacij. Pozabile so, da so prav one bile nosilke idealne dediščine DEMOSA, potencialno celo več, saj bi zlahka nadoknadile tisto, kar je odnesla SDZ, male stranke bi se avtomatično stapljale v Demos, ki bi ostal izraz volje slovenskega ljudstva po demokraciji. Kljub vsem kritičnim mislim, ki jih lahko imamo do ljudstva, ki sta ga režimski laksizem in navidezna humanost uspavala (50 let titokomunizma je mnogim dokončno zabrisal vest in skisal možgane), menimo, da si demokracijo še vedno želi več kot polovica slovenskih volilcev. In te volilce so KD, SLS in SDSS krepko razočarale in jih pahnilo v hudo negotovost, ker so pozabile na nujno pravilo šibkejših, da morajo pozabiti na notranje in osebne razprtije ter se združiti, povezati in se skupno bojevati za oblast. Vse je narekovalo tako ravnanje, toda nič se ni premaknilo. Posledica: demokratični tabor bo ostal praznih rok, ne glede na to, ali bo ena od komponent napredovala (vsekakor na škodo druge iz istega tabora). Ali se bo tedaj kdo vprašal, ali ni tudi sam kriv za nastali položaj, se bo potrkal na prsi in priznal krivdo in napake?

Globoko čiščenje ostankov DEMOSA iz vlade je bilo tako praktično uresničeno. Mnogi se sprašujejo, zakaj je to bilo potrebno. Ali res Drnovšek ne potrebuje sredinske stranke, ki bi jamčila Evropi, da je Slovenija demokratična dežela, ali pa ima morda drugačne načrte, s katerimi si zdaj še ne upa na dan? Ali ne spada v ta scenarij tudi spor z Italijo, saj zaplet z oglejskim dokumentom nikogar ne prepriča.

Strah v krvi

Marija Cigale

Vse skupaj se je začelo z hudimi sanjami.

Pravzaprav, natančno rečeno, Tina je prvič opazila po tistih sanjah; začelo pa se je najbrž že veliko prej, morda že zdavnaj prej.

Kakorkoli, neke noči, s torca na sredo je imela silno neprijetne sanje, od katerih se je zbudila vsa prepotena. Sanje tiste vrste, ki so tako žive, da še nekaj časa potem, ko se zbudivš, nisi čisto prepričan, ali si res samo sanjal, ali pa se je tisto, kar si sanjal, zares dogajalo. Saj veste: sanjaš, da te nekaj boli in ko se zbudivš, čutiš resnično bolečino. Sanje te vrste vedno napovedujejo slabe čase.

Tisto noč je Tina sanjala, da jo je iz spanja zbudila — pazite, to so bile še zmeraj samo sanje! — nenadna, ostrá bolečina v vratu. Bilo je kot ugriz nekakšne žuželke — nepričakován, oster pik tik nad ključnico, tam, kjer je tik pod kožo žila. Kot bi nekdo zapilil tja šivanko. V sanjah se je torej zbudila, samogibno potipala boleče mesto in otipala tam nekaj, nekaj... ne bi mogla prav opisati, bil je čuden občutek, da je tam nekaj gnusnega, odvratnega. Prestrašeno je planila iz postelje, prižgala luč — vse v sanjah! — in se postavila pred ogledalo, da ugotovi, kaj je. Ogledalo je bilo pritrjeno na notranji strani omare in zraven luč, naravnana tako, da je sijala naravnost na ogledalo; kljub temu se je v ogledalu ugledala nekako nejasno, razmazano, bolj obris kot obraz. Na vratu jo je še vedno peklo, stopila je čisto tik ogledala in tam, kjer je bolelo, zagledala neko čudno, že na pogled gnusno stvar; malo je bilo podobno velikanskemu klopu, takšnemu, kakršne včasih dobijo psi in se na njih napijejo krvi, da so videti kot velik, okrogel gumb. Samo da ni imelo tiste sivo-rjave barve kot klopi, bilo je črno, toda ne gladko, videti je bilo nekako raskavo, obročasto, kot kak hrošč. Samo sebe je videla le nerazločno, to stvar pa prav pošastno jasno — zgoraj tisti grebenski obročki, s spodnje strani, kjer se je naslanjalo na kožo, pa polno nekakšnih gomazečih nožic ali tipalk, vse gomazeče, črno, migetajoče... Bolelo je, še bolj pa jo je bilo strah, vedela je, da mora tisto reč nekako spraviti stran, vendar se ji je strašno gnusilo, dotakniti se je. Ker pa jo je v vratu zmeraj bolj peklo, je končno zbrala pogum, odločno zgrabila s prsti — zdaj jo je od gnusa res treslo, pod prsti se je čutila stvar strašno živa, migetajoča, sovražna — in z divjo kretnjo odtrgala. Ali je stvar zagnala v kot ali preprosto spustila iz roke, ni niti vedela, vendar je v ogledalu lahko videla, da je ni več tam. Ugasnila je luč in legla nazaj, pe-

koča bolečina je bila še zmeraj tam, spet je potipala, zdaj ni bilo tam ničesar, samo bolečina.

Zdaj se je končno zares zbudila. Vsa preznojena in z divje butajočim srcem. In v vratu jo je zares bolelo kot od pika. Potipala je, ničesar ni bilo čutiti; hvala Bogu, se je mirila, samo sanjala sem, morda je bila med rjuhami kakšna drobtinica ali kaj takega, nič ni, samo sanje... Bolečina je zares počasi minevala, zaspati pa še precej časa ni mogla. Zjutraj se je zbudila z dlanjo, pritisnjeno na vrat, in imela je občutek, da jo tam še vedno rahlo skeli.

Pozabila bi sanje, tako kot jih pozabiš zmeraj, če si ne bi potem v kopalnici, zaradi nekakšnega čudnega strahu, pred ogledalom natančno preiskala vratu. In kar srce ji je zastalo, ko je zagledala, da je tam, tik nad ključnico, točno tam, kjer je še ostala sled bolečine, majhna pikica, čisto majhna, kdaj drugič bi jo še opazila ne. Postavila se je čisto k ogledalu in opazovala zelo pozorno — da, bila je nekakšna pika, kot sled uboda. Ne z umivanjem ne z masiranjem ni šla stran in natančno na tem mestu je rahlo skelelo, bilo je bolj neprijetno, kot boleče, toda ponehalo ni. Dopovedovala si je, da je neumna, da je samo sanjala, morebiti se je v spanju opraskala, morebiti je bil kak drobec, ki se je z rjuho pritisnil na kožo... Nič ni pomagalo, ob pogledu na tisto komaj opazno pikico jo je grabila panika, nek nerazumljiv strah in občutek gnusa.

Popoldne, ko je prišla iz službe, si je odločno rekla, da je s tem brezglavim in nerazumljivim strahom treba opraviti. Počistila je spalnico, temeljito, kot že zlepa ne; stresla rjuhe, preobrnila žimnico, odmaknila posteljo, s kunjó v roki po kolenih predrsala vse kote. Ves čas se je borila z grozo, da bo zdaj zdaj opazila tisto stvar, ki jo je ponoči navdala s takim gnusom in ves čas si je dopovedovala, kako neumna je, saj so bile samo sanje. Našla ni nič. Kljub temu se ni čutila nič pomirjeno. Saj je bila majhna stvar, lahko bi se zataknila kamor koli, v omaro — izprašila je obleke in stresla vse predale — v kakšno špranjo med deščicami v podu — posesala je vse kote in špranje in nazadnje odnesla vrečko iz sesalca v smetnjak v klet — nič ni pomagalo. Tisto drobno skelenje v vratu je ostalo in ostal je čuden, top strah. Zvečer dolgo ni mogla zaspati; roko si je vso noč tiščala na vrat, vsaj videti je bilo tako, saj je bila roka zjutraj vsa trda.

Zjutraj je prvi pogled v ogledalo potrdil, da je tudi pikica še zmeraj tam. Pikica, kot od uboda: majhna, skoraj neopazna, vendar skeleča in sveža. Od strahu

so se ji začele tresti roke. Potem si je na tisto mesto prilepila košček obliža in okrog vratu zavezala ruto.

Tako je šla stvar ves teden. Sanj ni bilo več, pikica pa je ostala in nerazumljiv strah je bil vse bolj paničen. Tista ranica je bila vedno enaka, majhna, skoraj neopazna, kar naprej je rahko skelela. Če se zbodeš, se ti naredi kvečjemu majhna hrastica, ki čez kak dan odpade, tako da kmalu ne moreš več razločiti, kje je bila. Tinina pikica je bila zmeraj enaka: kot čisto svež ubod. Pa še nekaj je bilo čudno. Namesto da bi spomin na tiste čudne sanje zbledel, je bil zmeraj jasnejši, spominjala se je svoje podobe v ogledalu, čudno raztopljenih obrisov, kot da se telo na robovih razgublja v nekakšni megli, se spreminja v nekaj brezobličnega... Strah je postajal vse večji in vse bolj nerazumen, nič ga ni moglo pregnati. Sčasoma se ji je zazdelo, da je nekako povezan s posteljo; kadar je bila blizu spalnice, se je strah povečal, če je stopila vanjo, jo je kar dušilo, ob sami pomisli na posteljo jo je streslo. Preganjal jo je nekakšen nerazločen občutek, da je tam, v spalnici, morda v postelji, nekaj, nekakšna nevidna nevarnost, nekakšna strašna past... Čez par dni je lahko zaspala le še na kavču v dnevni sobi, pa še tam se je kar naprej zbujala, vsa prepotena in z glasno razbija-jočim srcem.

In poleg vsega je prišel še nek še bolj čuden občutek... najbolje bi bilo reči, začutila je, da umira. Razen tistega drobnega skelenja na vratu jo ni nič bolelo, ni imela vročine, jedla je kot konj in vendar se je počutila vsa medla, nekako omotična. Sodelavci so to mlahavost seveda pripisali »nekakšnim ženskim zadevam« — vendar, nič ženskega ni bilo, nobene bolečine, samo občutek, da nekako izpuhteva. Na vratu je zdaj nosila že tri obliže drugega čez drugega, čeprav ni ne pomagalo, ne škodilo: pikica je bila zmeraj enaka. Spala je ves čas tako, da si je z roko pokrivala tisto mesto na vratu in kljub temu se je vsako noč vsaj desetkrat zbudila z občutkom, da je nekaj narobe, da je ponevedoma odmaknila roko in da se je s tisto majceno ranico nekaj zgodilo, nekaj strašnega...

Stvar bi se bila morda še dolgo vlekla, če se ji ne bi v petek, to je bil petek naslednjega tedna po tistih sanjah, zgodilo, da je zlezla skupaj kar na cesti, na poti iz službe. Čakala je na avtobus, ko se ji je nenadoma svet zamajal pred očmi in naslednji trenutek je vse ugasnilo.

Imela je srečo, da je bil med prerivajočo se množico tudi zdravnik. Bil je ljubezniv starejši gospod, že upokojen; pomagal ji je na noge in pri tem se mu je zazdelo, da je njena polt resnično nenaravno voščena in vztrajal je, da jo spremi k zdravniku, kjer da ji morajo nujno pregledati kri. Drugi bi jo bili spravili domov, pokadila bi še eno cigareto za povišanje krvnega pritiska in stvar bi šla tako naprej. Tako pa so ji le vzeli nekaj krvi, da bi jo prepričali, da ni nič narobe; toda ko je naslednjega dne prišla po izvide, je bila spet tako omotična, da se ji je kar meglilo pred očmi in zdrav-

V slovenska obzorja in čez

Mogoče bi vas zanimalo vedeti, da...

- da bo l. 1996 minilo 3.000 let, odkar je judovski kralj David prenesel prestolnico svojega kraljestva iz Hebrona v malo mesto na griču, imenovano Jeruzalem, in da bo ta jubilej sprožil mnogo velikih praznovanj, ki se bodo začela v novembru 1995 in končala v februarju 1997...
- da je v prvih povojnih letih bil Edvard Kardelj tisti, ki je zahteval, naj Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU) izključi iz svojega članstva katoliškega filozofa Aleša Ušeničnika in pravnika ter diplomata Leonida Pitamica (ki je bil tudi katoličan)...
- da se »proletarska« Kitajska ne sramuje aristokratskih športov in gradi kakih sto igrišč za golf, rezerviranih za ekskluzivne klube...
- da je v Egiptu prišlo do revolucionarnega arheološkega odkritja, ko je skupina raziskovalcev univerze v Tübingenu našla v ostankih mumije iz l. 400 pred Kr. še vedno aktivne proteine (natančneje encime, ki uravnavajo metabolijo okostja)...
- da je med sojenjem kardinala Stepinca — ki ga je pred Titovo komunistično sodišče prignalo njegovo odklanjanje »narodne« Cerkve, ločene od Rima — režim ponudil mesto voditelja te Cerkve pleterskemu priorju dr. Leopoldu Edgarju, ki pa je kljub svojim režimskim simpatijam ponudbo odklonil...
- da na območju Moskve danes deluje približno 130 terorističnih tolp...
- da bo v decembru prispela v Bern v Švici razstava »Alpenraum Slowenien«, za katero se zelo trudi prof. Ljudmila Šemrl-Schmid, ki sicer uči slovenščino na tamkajšnji univerzi...
- da bo v kratkem izšla pri celjski Mohorjevi družbi bogato dokumentirana knjiga o vseh slovenskih duhovnikih, ki so bili ubiti med komunistično revolucijo.

nik je ugotovil, da bi bila skoraj potrebna transfuzija, tako grozljivi da so izvidi. In ker nikakor ni bilo videti kakšnega razumnega razloga za kaj takšnega, ji je predlagal bolnišnico. Zaradi groze pred lastnim stanovanjem se ni nič upirala.

V bolnišnico je prišla vsa mlahava in komajda se je zavedala, kaj počno z njo, ko so jo pošiljali na neskončne, jalove preiskave. Toda ker je vmes že prvega dne kar sredi hodnika spet padla v nezavest, so jo vzeli resno. Tri dni je preždel v postelji, bila je tako lačna, da je poleg svoje pojedla vsaj še polovico hrane, ki so jo prinesli drugim trem pacientkam v sobi, ki niso imele teka; bilo jo je sram, ampak lakota je bila hujša od sramu. Na bolje pa se kljub temu ni obrnilo, in tudi pikica na vratu ni izginila in ni nehala skeleti.

Nazadnje pa je spet imela srečo. Ob vseh mogočih preiskavah, ki so ji jih namenili in ki niso odkrile ničesar, je nazadnje potožila, da jo boli grlo. O tisti pikici na vratu si ni upala govoriti, saj zadnje dni niti sama ni bila več prepričana, da jo ne zapušča tudi pamet in da si vse skupaj domišlja. Mali obliz na vratu ni vzbudil nikogaršnje pozornosti in ko ga je tretji dan odlepila, ker je bil umazan, sestri pa se ji je zdelo nerodno reči zanj, saj bi morala razložiti, zakaj ga potrebuje, tudi to ni nikogar zanimalo.

Zdravnik, ki se je lotil njenega grla, je nosil očala. Ko ji je naravnal luč nad glavo, se je morda kak žarek odbil od očal ali kaj takega — vsekakor, zazdelo se mu je, da je na Tininem vratu nekaj pobilisnilo.

»Kaj imava pa tukaj?« je dejal s tistim pokroviteljsko-zdravniškim glasom, ki ga vsi pacienti tako sovražijo. In ko je Tina videla, da misli na njen vrat, se ji je kar samo od sebe vlilo:

»Tole, tukaj,« je pokazala s prstom, »tole me boli, že deset dni, ne vem, zakaj, tako se počutim, kot bi imela tam zabodeno buciko in ne zaceli se...«

Odleglo ji je, da je končno lahko komu povedala in prav hvaležna mu je bila, da se ni pomenljivo nasmešnil in ležerno prešel naprej, ampak je naravnal luč in se sklonil bliže. Rekel je, naj obrača glavo, sam pa je obračal luč in nazadnje se je prepričal, da je tam zares nekaj.

»Kot bi bil drobec stekla,« je rekel.

Seveda, to bi bilo pojasnilo. Možno je, da drobec stekla zaide med rjuhe in se po nesrečni kretnji zapiči v kožo in če je čisto majčken, da ga ne moreš niti dobro videti... Lahko, da so se okrog tega napletle sanje, ampak da drobec deset dni ostane, da se ranica niti ne zaceli, niti ne zagnoji?

Kakorkoli, zdelo se ji je bolje, da ne opleta s kakimi sanjami in čudnimi občutki, pa je pritrčila, da je mogoče res steklen drobec in da bi ga kazalo izvleči. Poskusil je s pinceto in ker nikakor ni šlo, pod pinceto pa se je čutilo nekaj, sta se nazadnje zedinila, da ob ranici malce zareže v kožo. Zaskalelo je, vendar je junško vztrajala pri miru, čeprav se je izkazalo, da je treba zarezati še malce globlje in ko je bil drobec končno izvlečen, je bil na njem pritrjen še kar precejšen

košček tistega, kar je bilo okrog in kri se je kar vlila iz rane.

»Naravnost v žili je tičal«, se je opravičeval zdravnik.

Zbolelo je kar pošteno, vendar je isti hip, ko je bila stvar iztrgana, začutila takšno olajšanje, da ji bolečine sploh ni bilo več mar. Naenkrat je bila kot nova, tisti pokrov dušечеgega strahu je izginil.

Naslednjega dne ji je zdravnik, majajoč z glavo, razložil, da je stvar kljub vsemu čisto neverjetna. Dovolj radoveden je bil, da si je pod mikroskopom ogledal, kaj je potegnil iz Tininega vratu. Tudi njej je dal pogledati in zares je bilo domala neverjetno. Takole s prostim očesom je bilo videti, da je res čisto navaden steklen drobec, čeprav precej večji, kot je bilo videti od zunaj, kake tri milimetre je bil dolg, spodaj malce širši kot zgoraj. Ko pa si si stvar ogledal v povečavi, je bila videti kot nekakšna steklena cevčica, po sredini votla; zgoraj gladka, spodaj, kjer je tičala pod kožo, pa so se iz nje na vseh straneh cepile številne druge, kot las tanke cevčice, podobno kot veje v drevesni krošnji; vse so bile votle in na koncu malce zavihane navzgor, da so delovale kot nekakšni kaveljčki. Ni čudno, da se stvar ni dala izvleči. Videti je bila kot prava mala zapletena naprava.

»Le kje ste to staknili?« je ugibal zdravnik.

»Nimam pojma!« je povedala odkritosrčno. Bilo je tako majceno, da si ni bilo mogoče misliti, da je izdelano, pa spet tako preudarno in natančno oblikovano, da ni moglo biti naravno... Neverjetna igra narave, sta sklenila nazadnje. Kot tisti koren, ki je kot po čudežu oblikovan natanko kot miniaturno človeško telo. Človek pa res doživi najbolj neverjetne stvari...

Vendar si ni več hotela razbijati glave. Najbolj pomembno je bilo, da se ji je od tega dne začelo presenetljivo hitro obračati bolje. Omedlevala ni več, tek je imela grozoten in kri se je kar previdno popravljala. Celu strahu ni bilo več.

Že čez par dni je bila Tinina kri skoraj vzorna in lahko je šla domov. Malce jo je skrbelo, toda čim je prestopila prag stanovanja, je bilo jasno: kar koli je bilo, tistega ni več tukaj! Stanovanje je malce zaudarjalo po neprezračnem, pa nič drugega. Strahu ni bilo, v spalnico je lahko stopila, ne da bi jo stisnilo v grlu, celo posmešnilo se je morala sama nad sabo, da si je domišljala, da je tam kaj sumljivega. Tam je bil res nekakšen komaj zaznaven, vendar razločno neprijeten vonj, ki ga zračenje ni razkadilo; zvečer, ko je legla, se ji je zazdelo, da celo voha, da prihaja naravnost iz kota pod posteljo. Vendar je prav odlično spala.

Tako se je življenje vrnilo iz stare tirnice. Na tiste neprijetne sanje, bolečino, strah in bolnišnico je komaj še pomislila. Na vratu je ostala majhna brazgotinica in včasih se je ponoči zalotila, da si med spanjem z dlanjo pokriva tisto mesto, pa tudi tega se je sčasoma odvadila.

Za hip jo je streslo samo nekoč, morda kakšen mesec zatem, ko se je spet spravila temeljito pospravljati

Druga nagrada na natečaju Mladike

O POKRIVANJU

klobuk
tip z glavo pod njim
z bolečino v mišicah
in očeh
sila
ki hoče razgnati postavo
majajočo se pod klobukom
kot besneča gmota vode
pred negotovim jezom

klobuk
leži pod bregom
voda je že davno
spet v svoji zibelki
in seveda
skoraj tiho je

PARK IN KOSTANJI IN KLOP

Po parku hodim počasi,
kljub temu puščam misli za seboj.

In spet gledam klop pod kostanjem,
ki jo poznam že pol stoletja.
Ni se spremenila.

Vem kam sem vedno sedel,
vem od kod sem gledal dneve,
ki so migotali mimo
po s peskom posuti poti.

Vem koliko vzdihov, poljubov,
misli z zaprtimi očmi
sem pustil na tej klopi.

Po parku hodim počasi,
včasih se vrnem za nekaj korakov,
poberem kakšno zapuščeno misel,
spet drugo odrinem v travo,
da je ne bi kdo pohodil,
marsikatero vetru prepustim
in spet počasi hodim naprej.

POGREB NAGLICE

Popoldanski čas
in dež
in vlažna megla v vrtu,
je pravi čas
za počitnice duše.

Ne pogledaš skozi okno,
da bi videl slone,
premočene tigre
in vsakovrstni zoo.
Samo pomisliš na to.

Morda bo nekoč
nekdo visel na veji
drevesa pred hišo.

Ti pač ne veš,
kaj bo nekoč.
Lahko pa ugibaš.

A popoldanski čas
in dež
in vlažna megla v vrtu,
ni pravi čas
za ugibanja.

PROŠNJA

Bog,
ti veš
kako in kaj.

Zato te ne prosim,
da storiš
tako in to.

Hotel sem le slišati,
kako
te bom prosil.

Veš,
da je tam zoo
in vse vlažnosti
a ne pogledaš skozi okno.
Samo pomisliš.

Morda boš nekoč
pogrebec,
morda boš pritisnil
nos na šipo.
A takrat boš že star
in boš ugibal kdo je umrl.

Tako pa je
popoldanski čas
in dež
in vlažna megla v vrtu,
še vedno čas
za počitnice duše.

Za pero in papir,
za črno kavo in dim,
za rahle odmike,
za smeh tišine.

SPET MLAD

pogled
roka
nespretno zakriva
sonce
ustnice
prsti
neslišno iščejo
oporo
pogum
je potreben
za smeh

spalnico. Ko je odmaknila posteljo, je opazila, da leži v kotu majhen, črn gumbek. Pobralla ga je, da si ogleda, na katero bluzo sodi in po prvem pogledu ji je padel iz roke, kot da je ogorek. Sploh ni bil gumb; bila je majhna, zmečkana žuželka. Bilo je čisto sploščeno, vendar je bilo videti, da je bilo nekoč okroglo, na eni strani gladko, na drugi pa pólno nekakšnih kosmatih tipalk... Prestrašeno je opazovala stvar, ki je ležala na tleh; ni se zganila, videti je bila dokončno mrtva. Vendar si ni upala dotakniti se je. Čez čas se je domislila, v kovinskem pepelniku je postlala s koščki papirja in

s pinceto položila tisto na vrh, potem pa prižgala z vžigalico — papirčki so se vneli, zagoreli, nazadnje so se zvili čez tisto črno reč, pokazal se je zelen plamenček, za hip je iz pepelnika grozno zasmrdelo in naslednji hip je bil v pepelniku samo še pepel. Odnese la je vse skupaj v smeti in sklenila, da na vso stvar pozabi.

In je, saj se ni zgodilo nič več. Razen tega, da je nekoč čez čas prebrala poročilo o delu bolnišnice, kjer je pisalo, da se je v zadnjih mesecih nenavadno povečal odstotek umrljivosti... Ob tem jo je malce zmrzilo, za hip jo je obšel občutek krivde, potem pa je zmignila z rameni: jaz prav gotovo nisem kriva! S tem bodo že oni opravili...

TRAJALO JE NEKAJ KORAKOV

previdno sname klobuk
in poboža goloba v laseh
potiho zabruna:
saj bo dobro
še bo sonce
še bo nina nana
spanec bo
mehke sanje

počasi pokrije glavo
in zakorači v goščo
daleč je do doma
oči mu ugledajo
široke trhle šture
tihu zabrundajo:
mi smo ptičji dom
varujemo gnezda
tino tano lasa
vede lato kisu
para dine sitankar
pit vit copankar

STANEPIS

Imel je
navadno ime
za nenavadnega človeka.
Bil je Stane.
Bil je star
in je imel
zeleno beležnico,
ošiljen svinčnik,
ostro oko.

Venomer je čečkal
po majhnih straneh
oguljene knjižice.
Nato je sedel
pred mestno hišo
in si cele popoldneve
oblizoval ustnice.

Včeraj je umrl.
Beležnico so vrgli v ogenj.

POPOLDANSKI MOŽGANSKI LABIRINT S POLODGOVOROM NA KONCU

Lahko položiš kamen pod jezik,
lahko položiš jezik pod kamen,
lahko se pod kamnom skriva kača.

Mogoče na cesti skočiš v lužo,
manj mogoče na cesti luža skoči vate,
mogoče se v luži skriva žaba.

Če hočeš spij kozarec piva do dna,
če nočeš ti ni treba popiti vsega,
če hočeš ga bo spil kdo drug.

A vse to ni pomembno.

Pomembno je, da stvari poimenuješ,
pomembno je valovanje zraka in vode,
pomembni so kamenčki v peskovniku,
pomemben sem.

Kaj je pomembno?
Pomembno je kaj.

USODNO POPOLDNE PRED 3. SVETOVNO VOJNO

štirioki sivi mož pride
in se počni na široko mizo.
Zapoje z globokim glasom:
Moja dežela,
dva stola in divan,
domovina,
stara ura na kembelj,
očetov dom,
orumenene besede,
narodove sanje,
brezdimogenj peč.
Neha čudna figura odo
in gleda kot čukarički vstran.

Šestoka kriva mladabajsa
išče po tleh pohojene
uvožene kontaktne leče,
da bi se lahko omožila
brez dodatnih dveh parov.
Z ritjo se smučje med mizami,
da možem zastaja dih.

Ko je že končno pozno,
ji štirioki sivon predlaga
naj si nasuje prahu
strtih kontaktnih leč v oči
in pomežikne vratarju na občini.
Matičarju naj podvori z ritjo.

Literarni natečaj »MLADIKE«

- Revija Mladika razpisuje XXIII. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.
- Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4) na naslov MLADIKA, ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1994. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim geslom ali šifro. Teksti v prozi naj ne presegajo deset tipkanih strani, ciklusi poezije pa naj predstavljajo samo izbor najboljših pesmi (največ deset).
- Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, prevajalki in kritičarki prof. Diomira Fabjan-Bajc in prof. Ester Sferco ter odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.
- Na razpolago so sledeče nagrade:

za črtico ali novelo:		za pesem ali ciklus pesmi:	
prva nagrada	300.000 lir	prva nagrada	150.000 lir
druga nagrada	200.000 lir	druga nagrada	100.000 lir
tretja nagrada	100.000 lir	tretja nagrada	50.000 lir
- Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1995. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.
Rokopise je treba poslati do 31. decembra letos!

Slovenci za danes

Zdomstvo - Emigracija

Dr. Janez Zorec, astronom, Pariz.

V Trstu je bil za manj kot 24 ur na obisku (predavanje in radijsko snemanje) mlad argentinski Slovenec, znanstvenik-astrofizik mednarodnega slovesa, zaposlen v Državnem raziskovalnem centru v Parizu. Ljubezni-vo mi je bil v dveh ločenih dvehurnih pogovorih (popoldne na mojem domu in drugo jutro v openski kavarni) na razpolago za tale intervju. Tako boste, dragi bralci, spoznali človeka iz stroke, o kateri v tej rubriki še niso govorili, a je danes posebej živa in aktualna, namreč o astronomiji. Obenem pa boste spoznali tudi mladega Slovenca iz drugega rodu argentinske emigracije, ki je po svojem formatu svetovljan, po srcu pa rodoljub, ki je bil v času osamosvajanja Slovenije na čelu skupine, ki se je v Parizu borila za to, da Francija prizna samostojno Slovenijo. Naj se dr. Zorc na tem mestu zahvalim, da mi je bil v odrezkih časa na voljo za tako izčrpen intervju tako o njegovem zanimivem dosedanem življenjepisu kot tudi o vprašanih, ki si jih pogosto zastavljam- mo mi vsi: o začetku in še posebej o koncu sveta, o tem, kakšno usodo piše astronomija svetu, na katerem živimo.

Zora Tavčar

Dr. Janez Zorec predavatelj v Trstu 17. oktobra letos.

Moje zanimanje za astronomijo se je rodilo v 8. razredu Poljanske gimnazije v Ljubljani; moj stari profesor astronomije je že prvo uro poln ognjevitosti tako rekoč z vrat skočil k oknu, stegnil roke pod nebesni svod in vzkliknil: »Uprimo oči v zvezdnato vsemirje!« Od

takrat dalje smo ga vselej zamaknjeno poslušali in hkrati navdušeno študirali, na tihem pa doma pisali poetične zgodbe o fantastičnih pohodih v neznane svetove. Kdo pa je za astronomijo navdušil Vas? Odkod in od kdaj Vaše zanimanje in veselje za zvezdoslovje?

Spomnim se, ko smo se preselili v novo hišo (moji starši žive tam še danes) in so bili okrog nas travniki in gozdovi, da sva z očetom pogosto legla v travo in oče me je že v zgodnjih letih učil šteti, tako da sem štel na zvezde. In ta podoba Južnega križa in ozvezdij južne poloble se mi je vtisnila v zavest. Celo poštevank se sva z očetom učila iz zvezd. Morda je bil to moj prvi pristop k astronomiji. S tem me je oče naučil tudi slovenskega štetja, tako da še danes preproste račune opravljam v slovenščini, čeprav sem vse šole v Argentini opravil v španščini. In kot mi prihajajo spontano slovenske številke, so prišle pozneje na površje tudi zvezde in z njimi astronomija, da sem jo navdušeno »objel«.

Vaši starši pripadajo prvemu valu slovenskih političnih emigrantov po drugi svetovni vojni. Z ljubeznijo govorite o njih. Bi mi povedali kaj o njih in oživili kak spomin na prvo mladost?

Moj ata je iz Polhovega Gradca, mama pa iz Rovt nad Logatcem, oba sta torej Notranjca. Doma smo imeli mlin, a stari oče in stara mati sta zgodaj umrla in ata je bil že s štirimi leti sirota. Šolal se je pri usmiljenkah in se nato izučil za mizarja. Med vojno je bil pri domobrancih, največ okrog Rovt, in veliko ve o ljudeh in dogodkih iz tistih časov. Hodil je čez mejo in tudi v Trst. Škof Lenič mu je izročil domobranca Zajca, tistega, ki se je rešil iz kočevskih jam, da ga je odpeljal čez mejo na varno. V Polhovem Gradcu

Starši, sestre, svak in nečaka dr. Zorca, Buenos Aires, letališče.

je delal pri nekem mizarju, v Argentini pa je pozneje ustanovil svojo lastno delavnico.

Ata France mi je še vedno v zgled; izredno pravičen je in dober, a do kraja strog in zahteven. — Mama Marija, rojena Kogovšek, je iz preproste družine in po poklicu šivilja. Je pa njena družina zelo nadarjena za glasbo in tudi sam sem dolga leta resno gojil operno petje; štiri leta sem študiral solopetje v slavni operi Colón v Buenos Airesu. Za menoj so tam študirali drugi Slovenci in dosegli mednarodne uspehe, na primer Bernarda Fink, Marko Fink, Janez Vasle in drugi.

Mama in oče sta se spoznala med domobranstvom. Poročila sta se kot begunca v Barletti v Italiji in šla nato v Hamburg, od koder naj bi odplula z ladjo v Argentino. To je bil zadnji transport za Argentino, ker pa je bila mama noseča, bi bila morala počakati v Nemčiji in odpluti po mojem rojstvu. Vendar je ata kot tolmač iz angleščine pregovoril kapitana, da ju je pustil oba v Argentino. Nekaj mesecev zatem sem bil rojen jaz, in sicer v predelu San Martin v Buenos Airesu.

Sprva smo živeli s strici moje mame, tudi begunci. V tej hišici, ki smo ji rekli »Palčkov grad«, ker je bila zelo majhna za toliko ljudi, smo živeli tri leta. V treh letih pa je oče zgradil lastno hišo. Stala je zunaj mesta na deželi: danes je to že del mesta.

V San Martinu je bilo le kakih petindvajset slovenskih družin, a dovolj, da sem imel vsa mlada leta veliko prijateljev Slovencev, tako da do šole nisem znal

nobene španske besede. Šola je bila argentinska, v španskem jeziku, k slovenskemu pouku pa smo hodili vsako soboto v Slovensko hišo, nato pa tudi k visokošolskemu tečaju.

In potek Vašega šolanja, še zlasti na področju, kateremu ste se posvetili, namreč astronomiji?

Obiskoval sem osnovno šolo in nato gimnazijo splošne usmeritve, ki je nekako podobna evropski realni gimnaziji. Takrat se je ravno začelo obdobje izstreljevanja satelitov v zemeljsko krožnico in o tem smo govorili tudi v šoli. Nad to tematiko sem se takrat navduševal in po gimnaziji sem odšel na univerzo v La Plato (šestdeset kilometrov zunaj Buenos Airesa). Stanoval sem v Zavodu škofa Rožmana in se vozil v La Plato, pozneje pa sem tudi stanoval v sami La Plati, kjer sem študiral matematiko, fiziko in astronomijo. Imel sem svetovno znane profesorje. Ko sem začel s tezo, sem že tudi nastopil službo kot štipendist na Inštitutu za astronomijo in fiziko vesolja v Buenos Airesu. Teme pa nisem zaključil, čeprav je imela naloga že precejšen obseg, ker sem hotel snov izpopolniti. Zato sem zaprosil za štipendijo za študij v Evropi, v Franciji. A kar sem v Parizu predstavil, mi je profesor odsvetoval (bil je učenjak, a čudak) in zahteval drugo temo. Deset let kasneje pa so drugi predstavili isto temo kot izvirno in dosegli z njo izreden uspeh. Stvar je bila namreč v zraku — in če bi jaz smel svojo tezo predstaviti takrat, bi bili izsledki znani že deset let prej.

Za kakšno Vašo »pogrnucijo« je šlo?

Šlo je za teorijo o nastajanju zvezd; ko se oblak strne v prazvezdo, ostanki prvotnega prahu in plina še vedno padajo na nastajajočo zvezdo in to povzročijo na njeni površini poseben vroč pas, iz katerega sijejo utrjavljivi in infrardeči žarki s posebno porazdelitvijo. Formuliral sem v svoji študiji strukturo tistega zunanjeja pasu, kjer nastaja to žarčenje.

Vrniva se torej ponovno k Vašemu študijskemu curriculumu.

Pri svojem pariškem profesorju astronomije sem torej moral sprejeti novo tezo. Šlo je za strukturo hitro vrtečih se zvezd. Te imajo značilnost, da zaradi hitrega vrtenja (verjetno) zgublajo zunanje plasti in iz njih nastaja ovojnica, iz katere izhaja poseben spekter. Te zvezde imenujemo zvezde B_0 (B pomeni vročo zvezdo — med 10.000 do 30.000 stopinj temperature zunanjih plasti; »e« pa pomeni emisijske spektralne črte, ki so svetle, medtem ko so absorpcijske črte temne). — To tezo sem izdelal in jo predstavil na univerzi v Parizu in z njo diplomiral iz fizike in bila je objavljena. Medtem sem že objavljaval v strokovnih revijah in doslej sem objavil preko 60 razprav na teme, ki se vse nanašajo na zvezde B_0 , a obravnavajo različne fizikalne pojave na njih, saj je moje področje astrofizika.

Gotovo ste pri tako poglobljenem študiju odkrili kaj novega, posebej zanimivega in odmevnega.

Da. Moje študije namreč predvidevajo, da je notranja vrtilnost zvezd B_0 nekoliko drugačna od na-

Dr. Zorec na domu staršev za očetovo 70-letnico (Buenos Aires).

vadnih zvezd tipa B. Te imajo namreč isto temperaturo, a njihov spekter nima teh svetlih spektralnih črt. Ravno v tej razliki v porazdelitvi notranjega vrtenja je možno, da pri zvezdah B_0 nastanejo hidrodinamične nestabilnosti, ki povzročajo ta izmet (puhanje) zunanjih plasti (to, da se materija lušči — kot da piha iz njih močan vroč veter, ki odnaša povrhnjico, iz nje pa nastaja razsežna zunanja ovojnica, »oblak«, ki se od zvezde lahko oddalji tudi do 30 zvezdnih polmerov).

O tem nam govore in to dokazujejo svetle spektralne črte. Moja lastna ugotovitev je, da je prav zaradi te vrtilnosti možen nastanek tega zunanjega oblaka.

Bi nam navedli kak bolj znan primer zvezde tipa B_0 ?

Od teh zvezd je med najsvetlejšimi γ Cassiopeia, ki jo je zaznal kot zvezdo B_0 duhovnik Sechi pred sto leti. Zvezda je komaj razločljiva s prostim očesom in oddaljena od nas 700 svetlobnih let. (Eno svetlobno leto je, kot vemo, pot, ki jo obleti v enem letu svet-

loba, ki leti s hitrostjo 300.000 kilometrov na sekundo. Za primer: razdaljo Zemlja-Luna preleti svetloba v približno eni sekundi; v eni uri pa je 3600 sekund, kar množimo s 24 za en dan in še 365 za eno leto! In do Kasiopeje mora svetloba potovati takšnih svetlobnih 700 let!!).

To so fantastične stvari, zato me zanima: kako opravljate svoje raziskave? Kje opazujete zvezde in kje dobivate podatke? — Pa še nekaj o Vaši poklicni in znanstveni poti od diplome do danes.

Od l. 1981 sem zaposlen na CNRS (v Italiji CNR), to je *Državni center za znanstveno raziskovanje* v Parizu. V tem Centru delam v *Institutu za astrofiziko*, se pravi v laboratoriju, ki pripada centru CNRS. V laboratoriju imamo računalnike, na katerih obravnavamo teorije in z znanstvenimi metodami obdelujemo podatke svojih opazovanj. Ta astronomska opazovanja pa opravljamo v observatoriju D'Haute Provence, pa tudi v Južni Ameriki v državi Čile, kjer ima Evropa svoj astronomske observatorij. Ali pa na Havaj-

Observatorij v Čilu. ESO = Južni evropski observatorij.

Z nečakoma se pripravljamo na opazovanje zvezd. Sestavili smo teleskop.

skih otokih, kjer imamo združene observatorije Francija, Kanada in ZDA. To so optični observatoriji. Tam gledamo spektralne predele od 3000 do 7000 angstromov, en angstrom pa je stotilijoninka centimetra. To so valovne dolžine svetlobe; 3000 je skrajna vidna vijolična valovna dolžina ali barva, 7000 pa skrajna rdeča vidna barva. Gledamo skozi spektroskope raznih velikosti in tudi z detektorji, ki jim pravimo CCD (take detektorje najdete tudi v snemalnih kamerah).

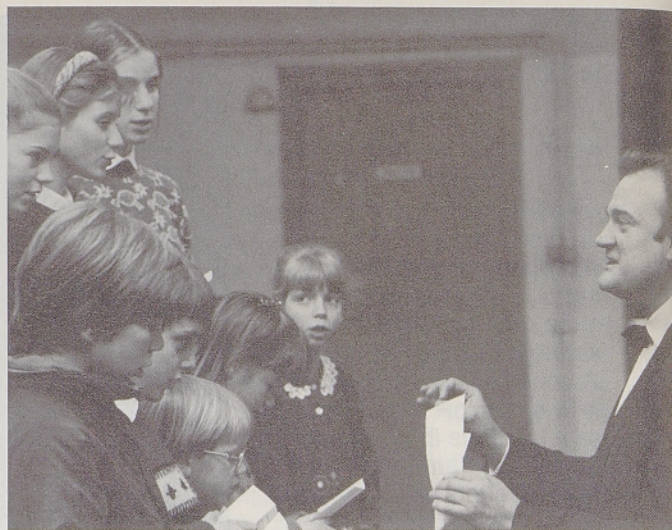
No, to pa je zelo daleč od dela, kakršno je opravljal pred desetletji moj profesor astronomije, ki je z ročnim vozičkom vozil po Ljubljani hribe strokovnih knjig na svoj dom.

Astronom je danes pravi paša, ker stopi v kupolo, se usede za računalnike — in aparature delajo zanj same celo noč. Mi samo nadziramo in beležimo podatke. Potem seveda pride faza obdelovanja opazovanj ali registriranih podatkov, ta pa lahko traja več mesecev ali celo več let.

Koliko vas dela na Astronomskem inštitutu in kako Francija finančno podpira Vaše delo? Ker ni komercialnih uspehov, najbrž država stiska mošnjiček. In vaše plače, če nistem indiskretna?

Na našem inštitutu dela sto oseb. Polovica je znanstvenikov, druga polovica pa se porazdeli med tehnike in administracijo. S finansiranjem naših raziskav je tako, da država skopari in se je treba boriti za najosnovnejše prispevke. Astronomija seveda ne daje hitrih rezultatov za vsakdanjo uporabo in komercializacijo. Plače so seveda v redu. Na primer plača profesorja na univerzi je približno enaka znanstvenikovi, to je 16.000 frankov. Potem so še doklade. S tem živiš, a ne obogatiš. Država pa vzame nazaj toliko, da samo za davek delam tri mesece.

Ste mlad argentinski Slovenec in tako me zanima tudi Vaš tamkajšnji prijateljski krog ter Vaše drugovanje. Še posebej, ker gotovo marsikoga med njimi poznam, odkar sem bila pred dvema letoma v Buenos Airesu.

Pevski nastop slovenskih šolarjev v Parizu na Prešernovi proslavi (z dirigentom) 1991.

— Poleg študija petja ste se baje posvečali tudi igrilstvu; kaj bi povedali o svoji gledališki »karieri«?

S sedemindvajsetimi leti sem odšel iz Buenos Airesa in Argentine. Dotlej pa sem imel tam odlične prijatelje, vse znane argentinske Slovence. Naj omenim nekatere med njimi: inž. Jerneja Dobovška pa prof. Tineta Vivoda, danes predsednika Zedinjene Slovenije, odvetnika dr. Andreja Finka pa igralca in gledališčnika Friderika Beznika in urednika in pesnika Tinčka Debeljaka. Potem so tu še pevci Marko in Bernarda Fink, duhovnik Jure Rode — in našteval bi lahko še pol ure in pri vsakem bi se rad ustavil in ga obdaril z lepimi spomini! Družili smo se že v San Martinu in nato v Slovenski hiši v Ramón Falcónu. Prirejali smo izlete, z nekaterimi sem tudi pel v buenosaireskem Slovenskem oktetu, ki ga je vodil Janez Mežnar.

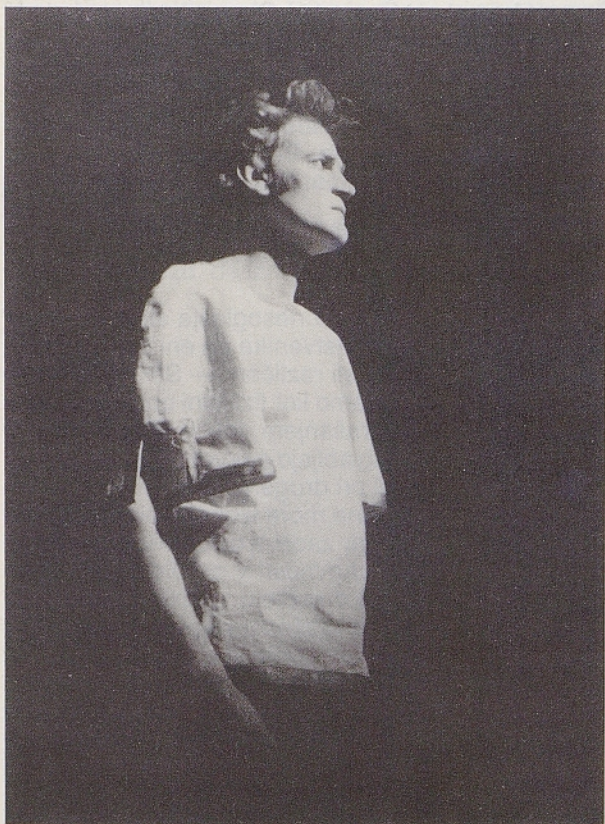
Res sem veliko sodeloval pri Slovenskem gledališču, kjer sta režirala Nikolaj Jeločnik in Maks Borštnik, z njima sem največ igral. Že pri sedmih letih sem stal na odru in zadnjič sem igral štirinajst dni pred odhodom v Pariz-Tartuffa-, res pravi uvod v Francijo. Igrali smo zahtevne predstave, posebno z Jeločnikom, na primer Umor v katedrali pa Molièra in Cankarja, Simčičev Krst pri Savici, Rebulovo Pilatovo ženo. Jeločnik je bil sploh izreden, poln domiselnih in modernih scenskih, glasbenih in igralskih rešitev, velik esteta, a tudi izjemno zahteven, zato so bile te gledališke predstave, lahko rečem, bravi biseri. Bili smo le amaterji, a starejši so že študirali dramsko igro prej v Ljubljani in pozneje v Buenos Airesu in so posedovali svoje znanje tudi nam mlajšim. Na svojo gledališko kariero, režiserje in soigralce imam nepozabne spomine.

Še besedo o Vašem pariškem življenju. Menda stanujete celo na znanem griču umetnikov — Montmartru. Z razgledom na pariške strehe in slikovite dimnike? Če ste veliko po svetu — ali v laboratorjih, koliko časa preživite v svojem stanovanju? In ker gotovo tudi veliko predavate, v katerem jeziku največ?

Res stanujem na Montmartru, v lepem stanovanju iz začetka stoletja, in res imam razgled na pariške strehe, saj stanujem v četrtem nadstropju. (Končno smo dobili dvigalo!) Opremil sem ga v slogu s stavbo in obil z lesom; poleti je sicer prevroče, pozimi pa dobro ogrevam in je prijetno. Doma sem sicer malo, kadar sem pač v Parizu. Po observatorijih po svetu sem dva do tri mesece na leto. Vmes pa še predavam po Evropi, največ v Nemčiji, Belgiji, Španiji in Italiji, a tudi v Južni in Severni Ameriki. Predavam pretežno v angleščini, španščini in francoščini. V teh jezikih svojo stroko jezikovno obvladam, v slovenščini pa se na to šele privajam.

In Vaš prijateljski krog v Parizu? In morda tudi v Sloveniji?

Prijatelji se zbiramo v Slovenskem domu v Parizu v okviru *Slovenske katoliške misije* in *Društva Slovencev v Parizu*, pri katerem sem bil tudi tri leta predsednik. V tej funkciji sem deloval ravno v času, ko se je politična panorama v Sloveniji spreminjala. Takrat je bilo opravljeno veliko delo za Slovenijo. Za nekaj mesecev sem v dogovoru z direktorjem Inštituta opustil svoje astronomsko delo, da se posvetim iskanju stikov in povezovanju med slovenskimi in francoskimi državniki. Skupaj z g. Marjanom Struno sva pripravila prvi obisk slovenskih državnikov v Parizu. Takrat je šlo še za prošnjo, da bi Francija priznala Slovenijo kot neodvisno državo. Lahko si predstavljamo težavnost tega dela, če vemo, kakšen je bil ta-

A. Rebula: Pilatova žena. J. Zorec v vlogi Janeza. Buenos Aires 1972.

Ostanki v obliki obročev zvezde, ki je eksplodirala v Mafelanskih meglicah. Zvezda je eksplodirala, še predno se je začel Homo-sapiens sprehajati po zemlji. Odsev eksplozije pa smo opazili šele leta 1987.

krat odnos Francije do osvobajanja novih držav na Balkanu, saj je prav Francija najbolj zavirala ta proces in ga zavračevala.

Med mojimi pariškimi prijatelji so zdravnik dr. Zorn in njegova žena Verena Korsič, duhovnik g. Čretnik, dolgoletni ravnatelj katoliške misije, pa radiolog dr. Janez Ložar, sedanji predsednik Društva Slovencev v Parizu. In tudi dr. Andrej Capuder, veleposlanik Slovenije v Parizu, ter njegova žena g. Majda pa slikarka Marjanca Savinšek. Pa še doktor Žajdela, onkolog, in naš znani Parižan Evgen Bavčar.

Srečevali pa smo se v Parizu še z drugimi Slovenci, ki so prihajali iz Slovenije, zlasti na tečaj francoščine, in s temi smo navezali prijateljstva, na primer z Ložetom Peterletom.

V Sloveniji prijateljujem s teologoma dr. Tonetom Stresom in dr. Edijem Kovačem. Bivši minister Janez Janša pa je moj »mrzli bratranec«, brat mojega ata je namreč poročen s sestro Janševega očeta.

Ste edinec ali imate tudi brate in sestre?

Imam dve sestri. Ena je trgovka v Buenos Airesu, trguje s pohištvom. Druga pa je žena profesorja Francija Sušnika in mama mojih dveh nečakov, eden ima šest, drugi pa petnajst let. Naj povem še to, da moj oče, ki ima argentinsko pokojnino, ta je, kot veste, izredno majhna, mora še vedno delati kot mizar, čeprav ima že enainsedemdeset let, mama pa triinšedemdeset.

Utegnete ob vsem delu in prijateljevanju tudi seči po slovenskem tisku?

Naročen sem na *Celovski Zvon* in na slovenske časopise iz Slovenije in Argentine. Vse to prebiram med minutami, ki mi ostajajo, in obžalujem, da ne morem vsemu slediti bolj natanko.

V družbi slovenskih prijateljev v Parizu. Na sliki Sutličeva, Šimčeva, Ložarjeva, Janez Burian in Tone Stres.

V Zorčevem pariškem stanovanju v družbi slovenskih misijonarjev: č.g. Balazič, Jože Adamič in Pedro Opeka. (Opeka in Adamič sta slovenska misijonarja iz Argentine).

Vseeno ste ob tem prebiranju dovolj dobro informirani o stanju v današnji Sloveniji. Kako gledate na dogajanje v deželi pod Triglavom?

Neodvisnost Slovenije, to je bilo zame izredno doživetje, posebno ker sem ta edinstveni zgodovinski dogodek sodoživljal, mu tako rekoč šel naproti. Današnji razvoj politike v Sloveniji pa me žalosti, ker vidim, da se Slovenci ne borijo za to, po čemer smo stoletja hrepeneli, namreč da bi ustvarili močno lastno državo, pač pa imam vtis, da jo zdaj moralno zapravljajo.

Že dolgo živite v Franciji. Kaj sodite o njeni gospodarski in politični situaciji? Koliko utegnete slediti drugim področjem zunaj Vaše stroke, recimo literaturi, slikarstvu, glasbi?

Francija je že nekaj časa stagnirala, a zdaj se počasi in s težavo postavlja na noge. Imam občutek, da je Francija zagledana vase in zato ni opazila sprememb, ki so se dogajale okrog nje, razvoj jo je dohitel in mora sedaj spremeniti taktiko tako v mednarodni politiki kot v gospodarstvu. Francoz je zelo iznajdljive narave, je pa istočasno izreden konservativec, kar pomeni, da se spremembam težko vda. Pravijo celo, da je Francija pokopališče inovacij. Oziroma predlagajo jih, a jih potem ne izvedejo. Deloma je tudi to razlog, da je Francija imela tako ozek pogled na spremembe v vzhodnih državah.

Hodim na razstave, na koncerte in v gledališča, a premalo, da bi lahko napravil neko resno sintezo. Za literaturo velja isti moj greh. Med potovanji in v prostem času berem predvsem znanstvene knjige s področij, kjer nisem strokovnjak, veliko tudi zunaj astronomije, najraje prirodoslovje in matematiko. S slovensko literaturo sem seznanjen največ preko časopisov in revij.

Kot astronom imate najbrž stike tudi s slovenskimi strokovnjaki Vašega področja. Kakšno je stanje v slovenski astronomiji?

Astronomija je predmet, ki se poučuje na ljubljanski univerzi; tam poznam profesorja Andreja Čadeža ter njegovega asistenta Tomaža Zwitterja, ki imata oba ugled in publicirata v mednarodnih astronomskih revijah. Poznam tudi Društvo astronomov, a to so predvsem amaterji. Število teh članov in pa njihova prizadevnost dokazujejo, da jim je astronomija zelo pri srcu. Je pa astronomija zadeva velikega proračuna, ki ga morda trenutno Slovenija ne zmore, da bi si nabavila ustrezne aparature. — V Trstu poznam dr. Pavla Zlobca in astronome iz tržaškega observatorija in seveda gospo Margherito Hack, ki jo kot znanstvenico visoko cenim, pa tudi v medčloveških odnosih je zelo korektna. Poleg tega z zanimanjem sledi slovenski problematiki v Trstu.

Kot astronom in obenem vernega človeka Vas gotovo zaposluje tudi vprašanje začetka sveta ter odnos med znanostjo in religijo.

Zame ni tu nobenega nesoglasja ali nesporazuma, ker je pristop znanstvenika na eni in vernika na drugi strani k stvarnosti različen. — Stvarstvo lahko opisujemo in preučujemo kot fizikalni pojav, lahko pa ga nagovorimo z vprašanjem, kaj je njegov smisel. Ateisti in neverni razglablajo o prvem vprašanju, vernik pa se ustavi tudi pri drugem vprašanju, pri smislu vesolja, in se zato ne more izogniti misli na Stvarnika. Res pa je, da, kar zadeva opis sveta, ni tu možnosti vmešavanja duhovnosti v probleme materije. Najskladnejša teorija o razvoju vesolja namreč uvideva in predpostavlja možnost nekega začetka. Fizika razlaga odnos med vzroki in posledicami, ko pa pride na poglavje o začetku vesolja, postane nemočna, ker mora opisovati posledice, ki niso nujni nasledek fizikalnih vzrokov. To bi govorilo oziroma govori za obstoj Stvarnika oziroma Boga. Njen problem (namreč problem fizike) se ponovi tudi ob vprašanju konca vesolja: ker gre to v nedogled, zanj (za večnost, neskončnost) fizika nima pravih oziroma skladnih odgovorov. Ne zna predvidevati, kaj bi naj

bila ta neskončnost ali večnost. In tako smo znova pri veri, ki odgovarja prav na ta »zadnja« vprašanja.

»Big bang« ali veliki pok, začetek vesolja — ali ta danes najbolj znana teorija o nastanku vesolja stoprocentno drži?

To je teorija, ki najbolje zna razložiti največ fizikalnih vprašanj glede razvoja našega vesolja. Ona točno razlaga njegovo širjenje, obilje kemičnih snovi in porazdelitev ostankov prásija. To so poglavja, ki jih druge, konkurenčne teorije ne znajo točno obrazložiti, predvidevanja »big banga« pa se točno ujema jo z opazovanjem stanja v vesolju danes. Res pa je, da ostajajo še nerešena vprašanja, katera pa vendar ne kažejo, da bi morali to teorijo popolnoma ovreči. Upamo, da bodo z napredkom na področju fizike elementarnih delcev te težave rešene.

»Big bang« — veliki pok je prispodoba, po kateri naj bi bil na samem začetku »svet« zelo gost in zelo vroč in bi se začel z veliko hitrostjo širiti. Širjenje pomeni, da se prostor in čas ustvarjata (nastajata ob tem širjenju) in da se vesolje ne širi v nekem že obstoječem prostoru. Vse, kar obstaja, je torej samo vesolje, zunaj njega ni ničesar. Vprašanje o prostornini zunaj našega vesolja je torej protislovna postavka.

Se torej vesolje res le širi — ali pa je možno, da se bo tudi začelo krčiti?

Delo astronomov obstaja v preiskovanju povprečne gostote materije v vesolju, ker prav ona pogojuje značilnosti njegovega širjenja. Če je ta gostota pod kritično mejo, pomeni, da se bo širilo neskončno. V obratnem primeru pa bo vesolje utripalo, se pravi, nekaj časa se bo širilo, nato krčilo in spet širilo. V primeru, da bi vesolje bilo utripajoče, vsak novi začetek širjenja ne bo pomenil, da gre za ustvarjanje novega, temveč le za nadaljevanje oziroma ponavljanje že obstoječega.

Mi v Parizu že štiri leta raziskujemo v ta namen 8.000.000 zvezd, da izmerimo to povprečno gostoto

materije, zvezdne in medzvezdne. Ta zadnja je še najbolj zanimiva, ker nam njene lastnosti še niso popolnoma znane. Vemo, da mora obstajati, in iščemo dokaze zanjo. Doslej smo pri 8.000.000 zvezd našli le štiri primere, ki pa kažejo, da v medzvezdnem prostoru materija dejansko obstaja, namreč v medgalaktičnem prostoru; zanjo pa še ne poznamo sestava.

Kaj menite o koncu časov, o koncu sveta (predvsem naše Zemlje) kot znanstvenik?

Vesolje je danes staro približno 15 milijard let. Pri tem vemo, da Sonce sije že 4,5 milijarde let in bo sijalo še 4,5 milijarde let (to sklepamo po preučevanju njegovega notranjega ustroja). Vemo, da se bo ob koncu svojega življenja Sonce razširilo in bo Zemlja ujeta v njegove zunanje plasti, kjer pa bo temperatura segala vsaj do 2000 stopinj in tako bo Zemlja »zgorela«. Isto pot povzemajo tudi druge zvezde. Nekatere od teh se bodo razpočile in iz njihovih ostankov bodo nastale nove zvezde kot naše Sonce; druge, kot na primer Sonce, pa bodo ugasnile v fazi, ki sledi zgoraj imenovanemu širjenju.

Tako bo nekoč vse ozvezdje ugasnilo, ker bodo tudi novonastale zvezde šle pot našega Sonca in razpadle in vesolje bo tako nekoč utonilo v popolno temo in hlad.

Ne bi povedali za konec kaj bolj optimističnega? Recimo koliko bo še živel človek na tej naši lepi Zemlji?

Če bo tako delal z njo, kot dela danes, zelo malo. Če se bo osvestil, mu je lahko dana še kakšna milijarda let.

Konec sveta, kakršnega sem prej opisal, je podoba, ki mu jo daje fizika. Ta podoba pa ni zajeta v neki smoter ali pomen, v katera je pri verniku ujeta vse stvarstvo. Stvarstvo ima lahko svoj pomen in zato ima tudi materialni konec svoj pomen; to pa ne pomeni, da bi duhovna Prasila, ki je ustvarila svet, bila podvržena koncu. Nastali smo zaradi nekega smotra in v tem smotru bomo ostali neskončno, celo po koncu materialnega sveta.

V družbi slovenskih prijateljev v Trstu: gospa Kravosova, prof. Marijan Kravos in prof. Tomaž Simčič.

Kje domovina si...

Vojko Arko

Ko sem prejel letošnjo tretjo številko »Mladike« — in prav rad pritrdim Vladimiru Kosu, da se ta publikacija razvija v čudovito bogato revijo — sem zagledal, da nosi eden piscev moj priimek Čez nekaj dni sem črtico »Poseben primer« prebral, pa se zamislil. Več dni sem nosil v glavi slovenskega dekleta, ki se je preselila z družino iz Argentine v stare kraje in je seveda v začetku pogrešala svojo argentinsko domačijo. Medtem sem večkrat slišal o naši mladži, rojeni v Bariločah, kjer so preživeli svojo mladost, pa se zdaj sprehajajo po Ljubljani. V ugodnih planinskih prilikah so se nekateri z novim ognjem zagnali v gore, ki so jih že tukaj vabile. V evropski pošti berem o dekletu, ki se poskuša v plezalskih vrtcih, a je preplazila tudi južni raz Ojstrice in rumeno zajedo v Koglu. Pa fantič, ki tukaj ni bil kak izreden andinist, a je kmalu po prihodu v Evropo napravil Aschenbrennerja v Travniku, kar smo pred vojno imeli za eno najtežjih preizkušenj v slovenskih gorah. Prav isti fant se je ob kratkem obisku družine v Patagoniji povzpел na Slovenski zvonik in na Tronador, torej opravil dve težji turi, ki se ju med bariloškimi življenjem prej ni nikoli lotil.

Res je, mladi ljudje lažje zamenjajo okolje in se vživijo v drugačen svet. Zato posebej občudujem Zorka Simčiča, moža mojih let, ki ga je stara domovina nenehno vabila. Kljub izrednim praktičnim sposobnostim mu je ameriški ambient, v katerem se je dobro znašel, ostal nekako tuj. Ni se mogel ali se ni hotel posvetiti vrvežu bančnih poslov in zbiranju bankovcev, ne se predati kamenju, ledu in gozdovom, ki ne nosijo tisočletnega človeškega nehanja v sebi. Živel je z mislijo in srcem v Sloveniji, ostal vse življenje iz-

gnanec. Naj mu bodo srečna leta na oni strani Atlantika, kjer bo poskušal ostvariti vsaj nekaj svojih misli in načrtov!

Sam ostajam desetletja razpet med Alpe in Ande, z veliko navezanostjo na slovensko tradicijo, a zaljubljen v moje bariloške gore in v pokrajino Nahuel Huapija. Nikdar me ni trapilo domotožje, ki je težilo mnoge prijatelje, pa se na stara leta oziram na življenje izseljenca, ki je še vedno Slovenec, čeprav se je vključil v svet, v katerega ga je zanesla usoda. Ko se zmrdujem nad zimskim dežjem, ki uničuje letošnji skromni sneg, se trudim, da pozabim na gospodarske stiske, ki nas pestijo in ki so jih večinoma zasejale coprnije ministra Cavalla. Bariloče so postale hudo komplicirane in mi smo že v letih. Preživeli pa smo dolgo in zanimivo življenje, obdani z izredno lepoto, ki nam je sladila ne vselej lahko prebijanje skozi vsakodnevne nuje.

Pred nekaj leti sem sedel na Cerro Otto v vrteči se slaščičarni, ki nudi razgled nad vso širokostjo jezerske dežele. Stavba je počasi krožila na svojih kolesnih vzvodih, pogled mi je tipal po gorah in grebenih, ki sem jih v dolgih letih obiskoval. Morje spominov me je zgrabilo, sklenil sem, da se večkrat povrnem tja gor in poskušam vreči na papir vse, kar se mi je vrtinčilo po glavi. Žal so taki načrti pomenili le želje, ki so izpuhtele v vsakdanjosti kot marsikaj drugega lepega, o čemer sem včasih sanjaril. Ostala pa je zavest, da so tista pota, tisti vrhovi, tiste skale in gozdovi za zmeraj povezani z menoj, da so prav tako moji in domači, kot so mi bili v mladih letih in še dandanes Julijci nad Jalovcem in Triglavom.

* * *

Planiška skakalnica na cesti Mitre v središču Bariloč avgusta 1979.

Leto 1975: učenci srednješolskega tečaja pred požgano Skalco ob koncu šolskega leta. V sredi z vetrnim jopičem avtor dr. Vojko Arko, desno od njega Boris Kambič, zadnji na desni Ivan Arnšek.

Meseca marca smo se udeležili v bariloški katedrali naše zadušnice za pokojnim Frenkom Jermanom. Njegova nenadna in nepričakovana smrt je pred štirinajstimi leti zaključila neverjetno delavno in zgledno življenje. Če kdo izmed nas, je bil on tisti, ki je zaslužil uspeh v svojih prizadevanjih. Restavracija pod Tronadorjem, žičnica in gostilnica na Cerro Campanario, hribčku, ki tekmuje s Cerro Otto kot razgledni vrh med bariloškimi lepotami, številna družina, žena, ki je vodila uglašeni in poznani pevski zbor, pa predsedstvo Slovenskega planinskega društva in urejanje argentinskega smučarskega teka, v katerem je ostal dvajset let državni prvak. In še kak izreden plezalni vzpon, čeprav je zmeraj trdil, da ni plezalec ali vrhunski gornik.

Nekaj mesecev pred smrtjo je Frenk z Jožetom Možino pripravil planiško skakalnico na poglavitni bariloški cesti. Pravzaprav je bila to stojnica za občinski praznik snega, a je pomenila zgradba nedvomno nekaj edinstvenega in je dajala takratnemu praznovanju poseben čar. Žal vre-

me ni sodelovalo, vztrajno je deževalo. Frenk je moral voziti sneg iz Katedralske smučarske vasi in ga metati na skakalnico. Pa so fantiči lahko skakali sredi glavne ceste Mitre pred Fleretovim hotelom »Tivoli«. Tam so stanovali slovenski smučarji pod vodstvom Toneta Vogrinca in z Bojanom Križajem na čelu. Frenk, ki sicer nikdar ni prebolel domotožja po svojem Dolu in slovenski očetnjavi, je s to skakalnico dosegel višek prizadevanj, da poveže domovino z onstran Atlantika s patagonsko domačijo. V isti dobi je napisal za zbornik andinskega kluba zgodovino argentinskega smučarskega teka, svoj labodji spev neutrudnega dela v argentinskem smučarskem športu.

* * *

Naj se znova povrnem na Cerro Otto. Tja proti zahodu strmijo špice Katedralskega pogorja v popoldanske meglice. Vitki »Slovenski zvonik« — »Campanile Esloveno« se prepira z oblaki. Prav na tisti skalnati stolp sta se pred več kot štiridesetimi leti povzpela Frenk Jerman in Dinko

Slovenska plesna skupina na letošnjem julijskem Prazniku evropsko-argentinskih narodnosti pred slovensko stojnico.

Slovenska stojnica na Mestnem trgu avgusta 1994.

Bertoncelj. Začel se je nagli dvig našega plezalca Dinka, takrat tehnično najboljšega argentinskega andinista, ki se je zapisal v planinsko zgodovino z zahtevnimi vzponi in postal v okviru argentinske odprave na Dhaulagiri leta 1954 tudi prvi slovenski himalajec. Kot sodelavec pri njegovi knjigi o tem podvigu sem bi res vesel, ko sem izvedel, da se je alpinist Belak — Šrauf, ustvarjalec več prvenstvenih smeri na isto goro, navdušil za gorništvu, ko je kot mlad fantič prebral takrat v Sloveniji še prepovedano knjigo in se pridružil slovenskih plezalcem.

Letos sta se bariloški andinski klub in zveza gorskih vodnikov spomnila štiridesetletnice odprave na Dhaulagiri. V našem mestu so se zbrali številni argentinski himalajci. Spodbudilo jih je zlasti dejstvo, da je lansko leto argentinski družbi uspelo splezati na prvi argentinski osemtisočak, sicer najnižji in razmeroma enostavni Šiša Pangma v Tibetu. V čisto športnem pogledu pa je bila Watzlova odprava iz leta 1954 tudi dokaj uspešna, čeprav je obtičala pod vrhom. Watzl in Magnani sta v smeri čez »hruško« dosegla osem tisoč metrov, kar so presegle kljub poskusom plezalcev iz alpinistično pomembnih dežel šele Japonci leta 1982, torej skoraj trideset let kasneje. No, in med himalajskimi srečanji je prišla novica, potrjena nekaj dni kasneje, ko so se himalajci že razšli, da je uspel Bariločan Sebastian de la Cruz na drugem vrhu sveta, na težavnem K2.

Razumljivo je, da se je spominske večerje in nekajdnevni večerni projekcij z Dhaulagirija, Everesta Šiša Pangme in Manaslujja udeleževal Dinko, ki je mimogrede znova povedal, da bi verjetno nikjer drugje bolje ne uspel kot v Bariločah in da ga na naše gore in na našo pokrajino vežejo najtesnejše vezi. Pa se poleg tega trudi tudi s slovenskim društvom, ki mu predseduje po Frenkovi smrti, in to društvo ni le planinsko, temveč povezuje rojake v spominih na slovenske kraje in na slovenska izročila.

* * *

Tretjega marca sem ob obletnici smrti spet obiskal grob Bare Remčeve. Pokojna slikarka je po mnenju Marice Meštrovič, hčerke znanega hrvaškega umetnika, »prva, ki je dosegla to, da se je ločila od tradicionalnega sveta, hkrati pa presegla dramo, ki je skupna vsem tistim, ki so pre-

trpeli posledice evropskega kaosa in ki so sprejeli usodo begunstva«.

Ko berem te stavke v članku Irene Mislejeve v knjižici ljubljanske mestne galerije, se seveda spomnim Barinih slik, njenega beganja za nečim, česar »šumski bratje« niso hoteli nikdar razumeti, pa stalnega sodelovanja v izgradnji slovenskega planinstva v Argentini. Povezanost z ameriškim svetom, zlasti antičnim, iskanje v simboliko indijanskega prebivalstva, ustvarjanje svojskih severnih in južnih argentinskih pokrajin Bare ni prav nič motilo pri njeni slovenski usmerjenosti. Ostala je slovenski ameriški umetnik, prav kot so se slovenski planinci prelevili iz alpinistov v slovenske andiniste. Zato je prav, da je bila Bara ena prvih, ki so se je v Ljubljani spomnili, ko so slovenski argentinski kulturniki postali enakovredni tistim, ki so stalno živeli na obronkih alpskega pogorja.

* * *

Čudovit zimski dan! Sinjina se blesti z jasnega neba in z velikega jezera, pogorje Cuyin Manzano sije v belini. Najvišji špič Šajhueke me pozdravlja iz daljave.

Ko se dvigujem po lepo umiti poti, kjer je še včeraj gospodaril dež, se mi pod zeleno krono ciprese izoblikuje zasneženi vrh Njireka. Zima je revna s snegom in na vetrovni strani silijo skalnati robovi iz beline skoraj do vrha. Samo enkrat sem stal tam zgoraj, ko sem pred četrto stoletja spremljal mladinsko gorsko šolo svojega najstarejšega sina. Sicer se nam je zdel tisti hrib malo pomemben, morda bi bil zanimiv pozimi, pa me na žalost smučke tja niso nikdar zanesle.

Nekaj korakov nedeljskega popoldnevnega sprehoda me postavi na hribček Jara (izg. Hara). Imenovan je po družini, ki je tukaj svoje dni pasla svoje krave in ovce. Pod menoj se smeje bariloško mesto. V središču silijo kvišku raznolike stolpnice, proti jugu in vzhodu se raztezajo nižja in revnejša naselja, za njimi pa se širi sivorjava pampa z nižjimi hribi brez drevja. Sredi enolične ravnice topo mežikajo stavbe letališča. Na zahodu se prejo pobočja Cerro Otta, zelenina cipres prekriva spodnje predele, zgoraj pa spijo zimsko spanje lenge, patagonske bukve, v tem letnem času gole, brez listja.

Sedem za nekaj minut na skalnati stolček in begam z očmi po mestnih četrtih in vse preveč ravnih cestah. Iščem leseno vasio, v kateri sem se pred skoraj petdesetimi leti naselil in ki je ni več. Brodim v spominih na čase, ko smo bili mladi, podjetni, polni volje in energije. Potem se izgubljam med hišicami in vrtovi pod bregom, kjer stoji moj dom in kjer se moja pridna žena verjetno ukvarja s pranjem in likanjem rjuh za njene turiste.

* * *

Ob povratku domov se preoblečem in krenem na mestni trg, grajen v srednjeveškem mestnem slogu. Ezequiel Bustillo, stvaritelj modernih Bariloč, je pač vedel, kakšen videz potrebuje turistični center. Škoda samo, da se je po njegovem odhodu tukajšnja arhitektura izgubila v spakodranost nenačrtnosti in različnosti.

Ker smo sredi praznika snega, je postal glavni trg pozornišče slavnostnih dni. Na velikem odru predvajajo ljudske in ponarodele pesmi v spremstvu kitar in drugih instrumentov. Jutri se bodo tam zgoraj razkazovale razne kraljice: bariloška kraljica snega, pa povabljenе kraljice morja, hmelja, mateja, šipka itd. Sredi trga stojijo stojnice narodnostnih skupin. Na eni izmed njih visi iz drevesnega debela izžagana deska z napisom: Colectividad Eslovena (Slovenska skupnost). Poleg naše stojnice so postavljene hišice Dancev, Švicarjev, Baskov, Hrvatov, Italijanov, Nemcev, Avstrijcev. Že nekaj let je razdeljen zimski nastop narodnosti na dva dela: na plesno prireditev evropsko-argentinskih skupin v začetku julija in na avgustovo bolj trgovsko prisotnost pri veselici na prostem. Za pulti v stojnici se giblje mladina in streže z jedačo in pijačo. Med fanti in dekletki se vrti šumski brat Jožko Simčič, ki je napravil ogrodje kočice, pa tudi slovenski križ in zavetišče na Cerro Capilla. Čeprav njegova pokojna žena ni bila Slovenka, je možakar stalno deloval pri slovenskem društvu. Zgovoren je in vselej kakšno pove.

* * *

Lojze Rebula je ob obisku Buenos Airesa opazil, da ima tukajšnja slovenska mladina rada Argentino in da jo šteje za svojo domovino, česar on o Italiji, v kateri živi, ne more

reči. Drug tržaški obiskovalec, Jože Koren, je poročal v Primorskem dnevniku o obisku na Slovenskem trgu (Plaza Eslovenia) v Mendoza, kjer je prisostvoval mali slovesnosti tudi mendoški župan, in zapisal, da si kaj takega v Trstu, kjer so Slovenci stoletja doma, ni mogoče predstavljati.

Seveda je res, da smo v Argentini uživali vso narodnostno svobodo, da smo bili primerno upoštevanji in ocenjeni. Vendar osebno menim, da ta neizmerna strpnost pametne argentinske politike pospešuje počasno, a vztrajno asimilacijo vseh narodnostnih skupin. Mislim na Waležane, ki so se pred stopetdesetimi leti ustallili v Patagoniji in so jim argentinski državniki nudili vso pomoč. Sanjali so o Waleški koloniji in nihče jih ni oviral ne v njihovem jeziku, ne v njihovih šolah, ne v njihovi veri (Waležani so protestanti). Ustanovili so mesta Rawson, Gaiman, Trelew, Madryn, Esquel, Trevelin. Še danes obstajajo Waleški klubi in Waleška folklor. A okrog njih se je razrasla nova stvarnost velike Argentine in številni njihovi potomci, kot na primer sedanji upravnik bariloškega narodnega parka, se trudijo za argentinske cilje, dasi so ponosni na svojo Waleško preteklost.

Kaj bo ostalo za nami v novi domovini? Campanile Esloveno, Plaza Eslovenia, Calle de la República, pa nekaj folklore, ki jo bodo izvajali neslovenski plesalci? Ali si prizadevamo za to, da nas bo nasledila »Slovenian Heritage«, o kateri piše Edi Gobec v Združenih državah? Mar ni izgubljanje časa poučevanje slovenščine, nepotrebnji stroški narodnih noš, vse prostovoljno delo po društvih?

Večina izseljencev si takih vprašanj ne stavlja. Obiskujejo slovenske prireditve, sodelujejo v naših društvih, hodijo k slovenski maši, ostajajo pri slovenskem pogovornem jeziku. Pa živijo slovensko življenje, kot živijo svoje lastno življenje, dobro vedoč, da se bo nekoč končalo. A se praktično nikoli ne vprašujejo zakaj, temveč samo kako. Tako si tudi mi pod cipresami in lengami prizadevamo, da čim dalje obdržimo slovenski živelj v deželi jezer, in verujemo, da nam bodo rodovi za nami še dolgo zvesti. Čeprav se včasih sprašujemo s pesnikom

»Kje domovina si —, tu, preko morja, in ni ti mejá?«

Natečaj ob 50-letnici Balantičeve smrti

V torek, 11. oktobra, se je v Ljubljani sestala komisija za podelitev nagrad natečaja za izvirno skladbo na besedilo Franceta Balantiča, ki ga je razpisala Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici ob 50-letnici pesnikove smrti. Na natečaj je bilo prijavljenih skupno 42 skladb, od katerih 30 v kategorijo A, 11 v kategorijo B in 1 v kategorijo C.

Komisija, ki so jo sestavljali prof. Ivan Florjanc, skladatelj, mag. Marko Munih, dirigent, in dr. Edo Škulj, muzikolog, je ocenila glasbena dela in podelila nagrade naslednjim skladbam:

Kategorija A: zborovska skladba za mešani, moški ali ženski zbor

I. nagrada — Judežev obup
skladatelj Stanko Jericijo — Gorica

II. nagrada — Zadnji čas pred zimo
skladatelj Samo Vremšak — Kamnik

III. nagrada — Gospod, odgovori očem
skladatelj Štefan Mauri — Avče

Kategorija B: samospjev s spremljavo klavirja ali kormorne instrumentalne skupine

I. nagrada — Domov
skladatelj Jože Trošt — Ljubljana

Kategorija C: vokalno-instrumentalno delo v obliki kantate

I. nagrada — Sacrum delirium
skladatelj Tomaž Svete — Ljubljana

Nagrade bodo podeljene zmagovalcem natečaja na slavnostnem večeru, ki ga bodo organizatorji priredili predvidoma v mesecu januarju.

SANJSKA NAPOVEDOVALKA

Davno se je začelo
pred mikrofonom;
znatno prezgodaj
z neizpodbitno žametno kopreno
maminega glasu
iz spomina...

Trepetal je ta glas
v virtuoznih violinskih glasovih,
zadišal po citrah
suhem rožmarinu —
se ni nikoli prezgodaj,
nikdar prepozno
izpel...

Dvigaje pomembnosti,
ni požrl stranskosti:
oblikoval je dogodke,
našteval dejstva,
ni zbrisal letnic,
ni potrjeval imen,
saj je ubogal
mamin mili glas
iz otroških oblakov...

Najlepše je božal
otožne lirske pesmi
in hlastno se je umikal
epskemu kicu...
Žametno je rekel »Lahko noč!«
Šaljivo je pripovedoval bajke, pravljice
in basni,
Odkrival je sončne globine otrokovi duši: »Dober dan, otroci!«

Nič hrapavega —
vse pristno
so odmevale slovenske besede —
nikoli jih ni izdala,
nikdar zatajila!

Sanjska napovedovalka
jih je zlogovala
v samotnih nočeh
in v izbruhih ljubezni,
ko je vse odmevalo od stoglave množice
ali po predstavah,
ko so se ji poklonili njeni dragi,
njene sotrpinke,
a je v baržunu in svili
z novo pričesko žalovala,
da ni igralka na odru,
da odmeva njen glas le v eter,
da lahko igra le z maminim glasom,
da se čudijo temu čaru,
ker je vsaka umetnost uganka!

IGRALKA IN MESEC

Obadva blodita:
ona med ljudmi,
mesec med nočmi.

Ona med lebdečimi dušami,
on po odbleskih daljin...

On zajema glas iz globin in višav
kakor mesec, ki obrača svoje sence:

je in ga ni
je in je ni
sta in ju ni.

Ona si nadene klobuček,
mesec si omisli ščip.

Ona si navleče nogavice,
on se skriva za oblačni vrt.

Ona si natakne dolge visokopetne škornje,
on se naveže na repatičin rep:
takrat se zaigrata v iluzijo...

Potem je ona okostnjaški utrujenec, ves nebogljen
[od utrujenosti,
a mesec se stanjša v liso zadnjega krajca.

In se gledata
gledata se skozi okno,
zamišljena ob neizrekljivem pretvarjanju.

Igralka zaigra Julijo, Romeo je mesec,
a njej podelijo vlogo Ofelije,
in se spogleda z bledoličnežem,
kajti on divje navija zanjo;
potem je ... mrk in so vse kritike uničujoče,
saj pravijo, da sama sebe posnema
ker da je stara.

Vestna svetovalka noč jo vrže v cirkus
in hojo po vrvi;
nauči jo večkratnih saltov mortale,
postane nespoznavna
kot ščip s slavnostno krono na čistem zvezdnatem
[nebu!

Igralka takrat zariše ris —
nihče mu ne pride čez rob;
samo ščip se zamakne,
samo mesečina jo boža!
Zanesljivo se obrača po luni,
od prve do zadnje vloge —
vse zaigra ponoči
kot mesec na nebu

KNEZ NEBA...

Ploskajte! To je del zgodovine sveta

Začetek sezone DSI

Oktober je ponovno zaživel kulturno življenje po skoraj vseh naših krožkih, domovih in ustanovah. Kulturna ponudba je na Tržaškem precejšnja in tudi kvalitetna. Vrstijo se koncerti, gledališke predstave ljubiteljskih in profesionalnih skupin, pevske revije, predavanja in predstavitve knjig. Skratka prireditelj je dovolj za vse okuse, škoda le da so odjemalci skoraj vedno isti. Biološki upad naše moči je pravzaprav problem številka ena, s katerim se bomo morali spopasti. Leto družine gre h koncu in k njemu smo morda najmanj prispevali ravno mi. Kolikor nam je znano, sta se tega spomnila le Slovenski kulturni klub s svojo gledališko predstavo in skupina staršev na Goriškem z družinskim srečanjem. In vendar, brez družin in otrok, ne bo ne šol ne kulturnih prireditev. Zapomnimo si to!

Pa si oglejmo zdaj, kaj je svojim obiskovalcem ponudilo na začetku letošnje sezone Društvo slovenskih izobražencev, edino redno delujoče društvo v središču Trsta.

Sezono so začeli v ponedeljek, 3. oktobra, z nastopom zbiratelja starih glasbil Zdravka Debelaka, ki je na družbenem večeru prikazal harmoniko, lajno in gramofon. Naslednji ponedeljek, 10. oktobra, je v Peterlinovi dvorani predstavil svojo knjigo dr. Boris M. Gombač. Šlo je za knjigo o Trstu z naslovom »Trst-Trieste, dve imeni, ena identiteta«. V ponedeljek, 17. oktobra,

Pri pogovoru o bodočih slovenskih televizijskih oddajah v slovenščini sta v DSI sodelovala časnikar Saša Rudolf in šef programskega oddelka slovenskih oddaj dr. Filibert Benedetič.

je v društvu predaval astrofizik dr. Janez Zorec na temo »Kaj je novega v vesolju?«. Slovenskega znanstvenika, ki stalno živi in dela v Parizu, predstavljamo z intervjujem v tej številki. V ponedeljek, 24. oktobra, je znanstveni delavec, zgodovinar Paolo Blasina govoril o svoji raziskavi »Škof in duhovščina v Tržaško-koprski škofiji 1938-45«. Zadnji ponedeljek v oktobru so se z okroglo mizo spomnili 40-letnice konca Svobodnega tržaškega ozemlja. Pogovor na to temo sta uvedla dr. Drago Legiša in dr. Rafko Dolhar.

150-LETNICA GREGORČIČEVEGA ROJSTVA

Na Vrsnem pri Kobaridu je bila 18. septembra proslava ob 150-letnici rojstva »goriškega slavčka«, duhovnika in pesnika Simona Gregorčiča. Nastopilo je sedem primorskih zborov in več recitatorjev. Slavnostni govornik je bil književnik Miran Košuta iz Trsta.

PROSLAVE NA VIPAVSKEM

Ob 1.600-letnici bitke med rimskim cesarjem Teodozijem in branilcem poganstva Evgenijem se je na Vipavskem zvrstil niz proslav. V Logu pri Vipavi je imel koprski škof msgr. Piriš 4. septembra slovesno mašo, popoldne pa je na »Teodozijevi skali« pri Vrhpolju blagoslovil križ. Spregovoril je zunanji minister Peterle. Stranke SKD, SLS, SNS, in SDSS iz ajdovske občine so priredile ljudski tabor.

Naslednjega dne se je začel mednarodni posvet zgodovinarjev, 6. septembra pa je bila osrednja slovesnost na Zemonu, kjer je govoril minister za kulturo Pelhan.

ČERNIGOJEVA RAZSTAVA

V Spazzapanovi galeriji v Gradišču ob Soči so 9. septembra odprli razstavo 180 del tržaškega slikarja Avgusta Černigoja. Gre za antologijo njegovega ustvarjanja v letih 1930-70, ki jo je pripravil goriški pokrajinski muzej.

Ob štiridesetletnici delovanja škedenjskega cerkvenega pevskega zbora prejema čestitke g. Dušan Jakomin, dolgoletni kaplan in zborovodja.

Rebulov večer v Devinu

Slovenska prosveta in zbor Fantje izpod Grmade so počastili pisatelja Alojza Rebulo ob njegovi 70-letnici s pristrčnim večerom, ki so ga oblikovali prof. Diomira Fabjan Bajc, Marij Maver ter igralci Matejka Maver, Livio Valenčič in Gregor Pertot. S svojim pevskim nastopom pa je ozračje še posebno povzdignil moški zbor Fantje izpod Grmade pod vodstvom Iva Kralja. V okviru večera so predstavili antologijo domovinskih spisov pisatelja jubilaranta. Pisatelj Rebula, ki je bil vidno ganjen nad pristrčnim sprejemom, je ob koncu večera tudi sam spregovoril in se zahvalil za večer. Tako so se tudi na območju devinsko-nabrežinske občine spomnili svojega uglednega rojaka ob njegovem življenjskem jubileju.

DRUŽBENI NAUK CERKVE

To je naslov 663 strani debele knjige, ki jo je izdala Mohorjeva družba iz Celja. Zbirko vseh pomembnejših socialnih dokumentov cerkvenega učiteljstva od okrožnice Rerum Novarum do listin papeža Janeza Pavla II. sta uredila profesorja Teološke fakultete v Ljubljani dr. Rafko Valenčič in dr. Janez Juhant, ki je tudi prispeval oris družbenega nauka Cerkve. Uvod pa je napisal predsednik Slovenske škofovske konference nadškof dr. Alojzij Šuštar.

ODVETNIK PETER MOČNIK TRŽAŠKI TAJNIK SSK

Potem ko je zaradi izvolitve za deželnega tajnika Slovenske skupnosti odstopil tržaški strankin pokrajinski tajnik Martin Breclj, je svet Slovenske skupnosti v Trstu 22. septembra izvolil za novega pokrajinskega tajnika odvetnika in občinskega svetovalca v Trstu Petra Močnika.

Kmalu za tem je 36-letni politik dosegel lep politični in poklicni uspeh. Deželno upravno sodišče je namreč ocenilo, da ni brez podlage priziv zastopnikov SSK, ki ga je on pripravil proti volilnemu redu za pokrajinske volitve, ki od časov generalnega vladnega komisarja Palamare velja na Tržaškem in za postavlja manjše občine. Upravno sodišče je zadevo poslalo v preučitev ustavnemu sodišču, za nedoločen čas pa so bile odložene predčasne pokrajinske volitve na Tržaškem, ki so bile že razpisane za 20. november.

Nastop zbora Fantje izpod Grmade (zgoraj) in nagovor pisatelja Alojza Rebule ob sklepu večera (spodaj).

Umrl dr. Pavel Stranj

Slovenska narodnostna skupnost v Italiji je 18. septembra izgubila manjšinskega strokovnjaka, plodnega publicista in raziskovalca pri Slovenskem raziskovalnem inštitutu (SLORI) v Trstu dr. Pavla Stranja. Podlegel je neozdravljivi bolezni, star 48 let. Rodil se je 4. avgusta 1946 v Trstu, kjer je obiskoval slovenski znanstveni licej Franceta Prešerna in diplomiral na filozofski fakulteti z analizo slovenskih osnovnih šol na Tržaškem v letih 1945-80. Preučevanju šolske in s tem povezane demografske

problematike Slovencev v Italiji je ostal zvest do konca. Velike zasluge pa si je pridobil tudi z nastopi na strokovnih posvetih in z izdajo vsestranskega prikaza Slovencev v Italiji v knjigi v italijanščini *La comunità sommersa* (1989, sledila sta dopolnjena izdaja in prevod v angleščino). Pri SLORI je bil zaposlen od leta 1975. S strokovnimi nizi je sodeloval pri Primorskem dnevniku in na Radiu Trst A. Bil je med pobudniki mladinskih raziskovalnih taborov in Društva mladih raziskovalcev.

Koroški dnevi na Primorskem

Prizor s predstave »Sonček, kje si?« v tržaškem Kulturnem domu.

Od 7. do 16. oktobra so se tudi leto odvijali na Primorskem že tradicionalni šesti koroški kulturni dnevi, ki so jih priredile Krščanska kulturna zveza iz Celovca, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Slovenska prosveta iz Trsta. Niz prireditev je v tednu dni predvideval gledališke in pevske nastope, okroglo mizo, razstavo, lutkovno predstavo in druge prireditve, ki so poživile naš zamejski prostor in predstavile kulturno delovanje koroških rojakov. Za kroniko naj zabeležimo glavne prireditve: v Katoliški knjigarni sta razstavljala Zorka Loiskandl-Weiss in Valentin Oman; v Naborjetu so odprli raz-

stavo Ziljska noša; v štandreškem župnijskem domu Anton Gregorčič je društvo Šmihel prikazalo senčne lutke s predstavo Drevo nad prepadom; skupina Lutke mlajše iz Celovca je v Kulturnem domu v Trstu nastopila s predstavo Marjana Pungartnika Sonček, kje si?; v Gorici je bilo srečanje glasbenih šol z obeh dežel; v Kulturnem domu v Novi Gorici pa so koroški zbori in glasbeniki nastopili s kantato Carla Orffa Carmina burana.

MAJCNOV PONATIS

Pri založbi Obzorja v Mariboru je izšel ponatis zbirke »zgodb in legend« Bogar Meho, ki jo je leta 1944 izdal v Ljubljani dr. Stanko Majcen. Knjigo je uredil Goran Schmidt, ki je tudi napisal študijo o njej.

KULTURNA VLOGA MANJŠIN

Od 22. do 26. septembra je bil na tržaški univerzi mednarodni posvet Kulturna vloga manjšin v novi evropski stvarnosti. Med referenti so bili tržaški Slovenci pisatelj Boris Pahor, kulturni delavec Filibert Benedetič in zgodovinar Jože Pirjevec. V imenu Slovenske skupnosti je udeležence pozdravil deželni tajnik Martin Breclj.

40 LET SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Ob 40-letnici Slovenske kulturne akcije iz Buenos Airesa so bile v Cankarjevem domu v Ljubljani od 9. do 11. septembra slavnostne prireditve z odprtjem razstave tiska in dokumentarnih fotografij, razstavo članov njenega likovnega odseka, predstavitev zbornika, ki ga je založila Mohorjeva družba iz Celja, podrobnim prikazom opravljenega dela na gledališkem, glasbenem, literarnem in znanstvenem področju ter akademijo, ki jo je neposredno prenašal tudi slovenski radio. Obsegala je koncert (samospevi in prva izvedba v Sloveniji oratorija Alojzija Geržiniča Irenaj Friderik Baraga), slavnostni govor predsednika SKA arh. Marjana Eiletza in pozdravne nagovore. Na odru so se zvrstili državni sekretar za Slovence po svetu dr. Peter Vencelj, minister za kulturo Sergij Pelhan, ljubljanski župan inž. Jože Strgar, prof. Alojz Rebula za tržaški kulturni krog, Boštjan Kocmur za društvo Slovenija v svetu in pa pesnik Tone Kuntner, ki je povezoval večer.

Za rajne in žive člane Slovenske kulturne akcije je v ljubljanski stolnici vodil somaševanje ljubljanski pomožni škof Jožef Kvas.

KNJIGA DR. A. STRESA

Profesor na Teološki fakulteti v Ljubljani, lazarist dr. Anton Stres je pri Mohorjevi družbi v Celju izdal 456 strani debelo knjigo teološke in filozofske vsebine Človek in njegov Bog.

Na otvoritvi razstave ikon v Baragovem domu v Ricmanjah je prisotne pozdravil tržaški škof Lovrenc Bellomi na vizitaciji v župniji.

Umrli duhovnik Artur Blasutto

V Viškorši, vasi med Tersko in Karnajsko dolino, kjer se je rodil 22. oktobra 1913 in kjer je živel v nekakšnem izgnanstvu od leta 1956, je 17. septembra umrl beneški duhovnik Artur Blasutto. Pogrebni obred je dva dni kasneje vodil videmski nadškof msgr. Alfredo Battisti ob asistenci pomožnega škofa Brolla, goriškega škofovega vikarja za Slovence dr. Simčiča, kobariškega dekana msgr. Rupnika in drugih duhovnikov. Ravno kobariški dekan je v nagovoru po maši obsodil preganjanje, ki ga je bil rajni duhovnik deležen zaradi svoje slovenske narodne zavesti, in obrekovanje, zaradi katerega ga je videmska cerkvena oblast v 43. letu starosti upokojila. Po posvetitvi leta 1936 v Vidmu je g. Blasutto služboval deset let v Osojanah v Reziji, nato deset let na Lesah (občina Grmek). V Reziji je priredil katekizem v domačem narečju, v katerem je pridigal, na Lesah pa si je pripravil katekizem v nadiškem narečju, a kmalu postal tarča hudih nacionalističnih izpadov.

30 LET GORIŠKIH SKAVTOV

Slovenski goriški skavti in skavtinje so 18. septembra praznovali svojo 30-letnico z mašo in skupnimi dejavnostmi na dvorišču Katoliškega doma v Gorici, kjer stoji tudi njihov skavtski dom. Popoldne so imeli okroglo mizo o skavtski vzgoji danes. Udeležili so se je predstavniki iz Gorice, Trsta in Ljubljane. Po simboličnem tabornem ognju in snemanju zastave je nastal še orjaški krog s pravo človeško verigo ob petju Pesmi slovesa.

Umrli je zdravnik dr. Teodor Posteli

V Bologni je umrl lanske jeseni znani zdravnik in univerzitetni profesor dr. Teodor Posteli. Njegovo ime se je leta 1945 razširilo po taboriščih v Italiji, kjer so živeli dijaki maturanti in študentje medicine, brez upanja, da bi mogli nadaljevati študij. Toda nekateri so dobili zveze z ameriško vojsko in dosegli, da so organizirali mednarodno univerzitetno središče UNRRA v Riccioneju. Ker pa tam ni univerze, so odšli v Bologno in tu so našli zdravnika in univerzitetnega prof. dr. Postelija, zavednega Slovenca iz Ajdovščine, ki je dovršil klasično gimnazijo v Gorici, diplomiral iz medicine pa v Bologni leta 1934. Posvetil se je univerzitetni karieri, postal docent in l. 1942 prof. za klinično patologijo.

Ko so prišli k njemu slovenski študentje, jim je pomagal, kolikor se je dalo. Svetoval jim je izbiro predmetov, in ker nekateri niso imeli potrebnih dokumentov, jim je pomagal, da so si preskrbeli nadomestne dokumente, posredoval pa je tudi v tajništvu, če se je pri kom zataknilo. Z njimi je šel na ameriško oblast v Bologni in dosegel, da so uredili manjše študentsko univerzitetno središče UNRRA tudi v Bologni. Tako je tudi s Postelijevo pomočjo vrsta slovenskih študentov dosegla zdravniški poklic. Ko so odšli po svetu, na Postelija niso pozabili, ampak so si dopisovali in ga ob priložnostih obiskovali.

Tudi Posteli, ki se je pred fašizmom pisal Postl, je šel naprej. V letih 1946-47 je odšel na specializacijo v kardiologiji v ZDA na Massachusetts General hospital. Leta 1955 je postal prof. za klinično medicino in se zelo uveljavil in priljubil med študenti in bolniki. Poučeval je tudi na univerzi v Sassariju. V letih 1973-79 je bil direktor na 3. stolici za klinično medicino v Bologni. Do 1979 je poučeval tudi na šoli za specializacijo za kardiologijo in za interno medicino.

Napisal je preko 200 člankov in razprav s področja kardiologije, nevropatologije, gastroenterologije, biokemije in drugo. Že samó naslovi razprav kažejo, da je bil Posteli strokovnjak na različnih področjih zdravniške dejavnosti in da je znal in hotel to svoje znanje tudi s tiskano besedo posredovati zdravim in bolnim rojakom.

Želel je navezati stike tudi z ljubljansko Medicinsko fakulteto, toda povojne

razmere tega niso dovoljevale. Bila je škoda, ker je bil zaveden Slovenec in strokovnjak, ki jih je bilo tedaj v Sloveniji malo.

Leta 1954 je s sodelavci prevedel v italijanščino knjigo **Malattie di cuore**, ki jo je napisal ameriški zdravnik P.D. White.

V spominskem članku o njem piše Jurij Simoniti v Zdravniškem vestniku septembra 1994, da je Postelija zanimala predvsem elektrika, in nadaljuje: »Že kot otrok je naredil majhno turbino na vodovodni pipi. Proizvedena elektrika je zadoščala za eno žarnico. Kasneje se je posvečal predvsem električnim srčnim tokovom. Bil je eden prvih, ki je v Italiji uvajal elektrokardiografijo.«

Zaradi svojih zaslug je bil Posteli član mnogih italijanskih in mednarodnih medicinskih organizacij in član uredniških odborov mnogih medicinskih revij.

Leta 1986 ga je Slovincem predstavil Primorski slovenski biografski leksikon, 12. snopič.

PALME MUČENIŠTVA

Mohorjeva družba iz Celja je izdala 460 strani debelo knjigo **Palme mučeništva**. Duhovniki Anton Pust, Zdravko Reven in Božidar Slapšak so zbrali življenjepise več kot 250 duhovnikov, bogoslovcev, redovnikov in redovnic, ki so jih med vojno in še dolgo po njej spravili v smrt komunistični revolucionarji.

Teden slovenstva

Slovinci v Argentini so imeli od 1. do 10. oktobra Teden slovenstva z več nastopi mešanega pevskega zbora **Musica Viva** iz Kranja, ki ga vodi Nada Kos, predavanjem bivšega slovenskega obrambnega ministra Janeza Janša in nastopi Akademске folklorne skupine **France Marolt** iz Ljubljane. Vrh prireditve je bil 39. Slovenski dan v Našem domu v San Justu, ki je ob tem praznoval svojo 38-letnico. Slavnostni govor je imel predsednik Zedinjene Slovenije prof. Tine Vivod. Geslo praznika je bilo: Bog, čuvaj domovino mojo! Pozdrazil je tudi predsednik krajevnega društva **Janez Albreht**. V dvorani je bila akademija, nato na dvorišču folklorni nastop, oboje s sodelovanjem slovenskih skupin iz Argentine in Slovenije.

Bazovica

Ob obletnici ustrelitve bazoviških junakov je bila 6. septembra maša zadušnica v župnijski cerkvi v Bazovici. Nagovor je imela prof. Nada Pertot. 10. novembra je bila slovesnost pred spomenikom v Kranju, kjer sta spregovorila domači župan Vitomil Gros in zastopnik tržaškega odbora za počastitev bazoviških junakov dr. Filibert Benedetič. Naslednjega dne so na tradicionalni proslavi pred spomenikom na bazovski gmajni spregovorili pesnik Marij Čuk, javna delavka prof. Vera Tuta Ban in italijanski govornik Rino Fonda. Častno stražo so imeli skavti in taborniki, pel je zbor Tabor z Opčin.

Pred 1. novembrom pa se je prvič zgodilo, da se je bazoviškim junakom poklonila z vencem tudi tržaška občinska uprava. Delegacija županov oz. njihovih namestnikov vseh občin tržaške pokrajine je namreč skupno obiskala tako spomenik bazoviških junakov kot fojbo pri Bazovici, opensko strelišče in Rižarno.

SPOMIN NA SAŠO OTO

Tiskovni urad novega tržaškega staciona Nereo Rocco so 1. novembra poimenovali po tržaški ekipi radiotelevizijske službe RAI, ki je izgubila življenje januarja v Mostarju. Bronasti relief televizijskega snemalca Saše Ote, časnikarja Marca Lucchette in tehnika Alessandra D'Angela je blagoslovil tržaški škof msgr. Bellomi.

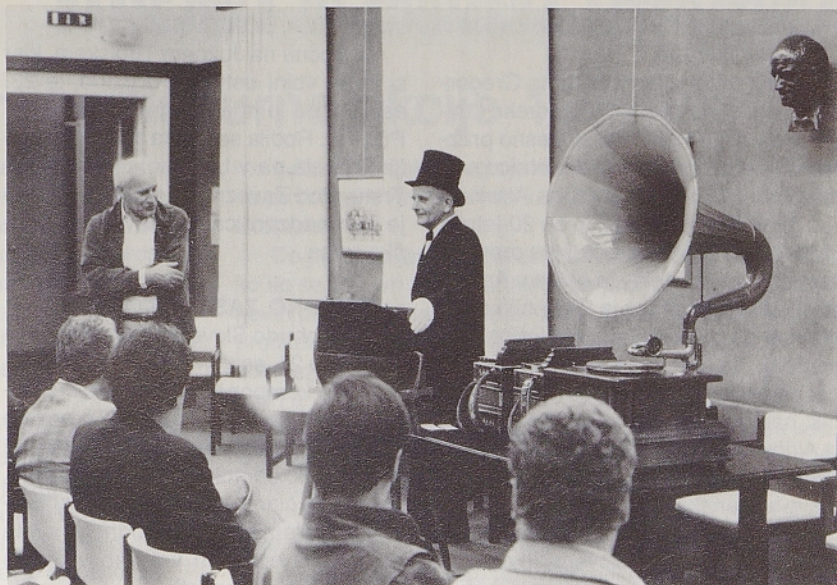
GLEDALIŠKA SKUPINA BESEDA

Gledališka skupina Beseda, ki jo vodi Aleksij Pregarc, je imela 1. oktobra premiero srednjeveške farse francoskega avtorja J. Variota Bogataška norost v Marijinem domu pri Sv. Ivanu v Trstu.

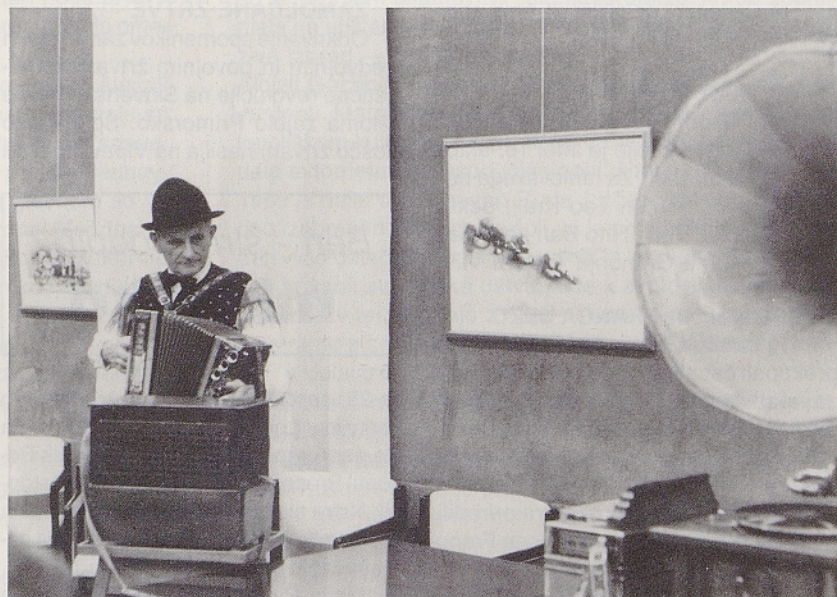
V Sežani pa je imela 9. novembra premiero Grimmove Rdeče kapice v priredbi Adrijana Rustje, ki je režiral obe deli.

50. SEZONA SSG

Slovensko stalno gledališče iz Trsta je začelo svojo 50. sezono s premiero novitete Draga Jančarja Halštat v tržaškem Kulturnem domu 7. novembra. Delo je režiral Boris Kobal, poleti pa so ga prvič predstavili na mednarodnem gledališkem festivalu v kraju Veroli v Laciju. Premiere se je udeležil tudi predsednik Republike Slovenije Milan Kučan.

Zbiralec glasbil Zdravko Debelak je nazorno in slikovito predstavil nekaj starih glasbil na prvem večeru DSI v Peterlinovi dvorani.

40 let Londonskega memoranduma

Dan pred 40. obletnico podpisa Londonskega memoranduma, na podlagi katerega se je Italija vrnila v Trst, a je obenem prevzela obveznosti o zaščiti slovenske manjšine, ki jih vsebuje priloženi Posebni statut, je Slovenska skupnost porazdelila vsem članom italijanskega parlamenta spomenico, ki opozarja na nerešena vprašanja Slovencev v Italiji in zahteva njihovo pravično rešitev. 4. oktobra je priredila še tiskovno konferenco sredi Rima, na kateri so spregovorili deželni tajnik Martin Breclj in deželni podtajnik Ivo Jevnikar, slovenski senator Darko Bratina

ter valdostanski poslanec Lucien Cavari. Ob številnih predstavnikih vodilnega italijanskega tiska so se srečanja udeležili slovenska veleposlanika v Italiji Marko Kosin in v Vatikanu Štefan Falež, vodja Južnotirolske ljudske stranke Siegfried Brugger in odgovorni za mednarodne odnose v vodstvu Demokratske stranke levice Piero Fassino.

AVTOBUS NORCEV

Pri ljubljanski založbi Horvat MgM je izšel potopisni roman v krajših zgodbah Avtobus norcev. Napisal ga je zdovski pisatelj Frank Bükvič iz ZDA.

GREGORČIČEVA 150-LETNICA V ARGENTINI

150-letnice rojstva Simona Gregorčiča se je spomnila tudi primorska emigracija v Argentini, ki je slovesno praznovala že Gregorčičevo stoletnico sredi vojne leta 1944 v Buenos Airesu.

Ob sedanjih obletnici in ob 20-letnici ustanovitve skupnega društva predvojne emigracije Triglav je odšla v Argentino večja delegacija iz Slovenije z ministrom za kulturo Sergijem Pelhanom na čelu. Na sedežu društva Triglav so 15. oktobra odkrili Gregorčičev spomenik, nastopil pa je zbor Srečko Kosovel iz Ajdovščine. V kulturnem središču Recoleta je minister 20. oktobra odprl razstavo slovenske risbe. Imel je vrsto razgovorov z argentinskimi oblastmi in kulturniki in obiskal več slovenskih društev tako v Argentini kot v Urugvaj, vključno s Slovensko hišo, ki je središče politične emigracije, kjer je imel več razgovorov in je tudi položil rože pred spomenik žrtvam revolucije.

TRŽAŠKI SKAVTI

Tržaški del Slovenske zamejske skavtske organizacije je imel 16. oktobra letni občni zbor. Za fantovskega načelnika je bil potrjen Teo Kralj, dekliško načelnico Vero Tuto Ban pa je nasledila Martina Grahonja Terpin.

SPOMIN NA FRANCA JEZO

17. oktobra so deset let po smrti prekopali časnikarja, pisatelja in borca za neodvisno Slovenijo, Franca Jezo, ki zdaj počiva na pokopališču na Opčinah, kjer si je v povojnih letih uredil dom.

Na Ptuju pa so 22. oktobra priredili strokovno zasedanje z naslovom Franc Jeza — ptujski rojak, pisatelj in domoljub. Delno so ponovili tržaški simpozij izpred nekaj mesecev in ga obogatili s krajevnimi prispevki.

V pripravi je zbornik z referati z obeh zasedanj.

NOVA VALDEVITOVA KNJIGA O TRSTU

Ob 40-letnici Londonskega memorandumja je pri založbi tržaškega dnevnika *Il Piccolo* izšla nova študija tržaškega zgodovinarja Gianpaola Valdevita o tržaškem vprašanju: Trieste 1953-1954. L'ultima crisi? Avtor je že leta 1986 izdal temeljno monografijo o Trstu v letih 1941-54, zdaj pa se na 87 straneh vrača le k bistvu tržaškega vprašanja, in to po večletnem preučevanju širših vidikov hladne vojne.

UMRLA SONJA SENČAR

V Bocnu na Južnem Tirolskem, kjer si je po vojni ustvarila družino, je 23. septembra umrla Sonja Senčar por. Püchler. Rodila se je leta 1912 v Trbovljah, živela pa v Ljubljani in po vojni v Trstu. Pod Zavezniško vojaško upravo je bila nadzornica za slovenske otroške vrtce.

SKUPNO ZASTOPSTVO

Na pobudo Slovenske skupnosti so se začela 24. septembra javna srečanja različnih komponent slovenske manjšine v Italiji, da bi se dogovorili o novem skupnem manjšinskem zastopstvu, ki naj bi imelo demokratično legitimacijo, saj naj bi člane nekakšnega manjšinskega parlamenta ali narodnega sveta določili na splošnih volitvah v okviru manjšinske skupnosti.

PRIMORSKE ZAMOLČANE ŽRTVE

Odkrivanje spomenikov zamolčanim medvojnim in povojnim žrtvam komunistične revolucije na Slovenskem je le deloma zajelo Primorsko. Spominsko ploščo žrtvam nasilja na Vipavskem pa

*Beri - širi - podpiraj
mladiko*

so 25. septembra odkrili pred Marijino cerkvijo v Logu pri Vipavi. Spregovorila sta eden izmed pobudnikov, župnik Bogomil Breclj iz Nabražine, in pa zastopnik Nove slovenske zaveze prof. Justin Stanovnik. Pred tem je v cerkvi vodil somaševanje koprski škof Metod Pirih.

Msgr. Pirih je istega dne na Lajšah pri Cerknem blagoslovil temeljni kamen za kapelo pri domnevem morišču duhovnikov Lada Piščanca in Ludvika Sluga ter ostalih cerkljanskih žrtev iz februarja 1944.

MOJE CELICE V ITALIJANŠČINI

Pri založbi Edizioni Paoline je izšel italijanski prevod spominkov duhovnika Jožka Kraglja na komunistične ječe v povojni Jugoslaviji *Moje celice*, in sicer z naslovom *Io prete nelle prigioni dell'ex Jugoslavia*. Natisnjena sta tudi uvodna sestavka iz slovenske izdaje, ki sta ju napisala rajni ljubljanski pomožni škof S. Lenič in nekdanji glavni urednik Družine (tam so spomini najprej izšli kot podlistek) D. Klemenčič.

100-LETNICA ROJSTVA KSAVERJA MEŠKA

Dan po 100-letnici rojstva duhovnika in pisatelja Franca Ksaverja Meška so mu 29. oktobra v Slovenj Gradcu odkrili doprsni kip. Na Selah pri Slovenj Gradcu je bil namreč župnik od leta 1921 do smrti leta 1964. Slovesnosti so se udeležili Korošci z obeh strani meje. Spomenik je blagoslovil mariborski pomožni škof Smej. Dan prej, na samo obletnico, pa je v Ormožu, od koder je izhajal pisatelj, prof. Stanko Janežič predstavil knjigo, ki vsebuje sestavke o Mešku, bibliografijo in antološki zbor iz njegovih del.

PRIZNANJE POBITIM PRIMORSKIM PADALCEM

Na rojstni hiši Miloša Adamiča v Škrbini na Krasu so 30. oktobra odkrili ploščo z imeni njega in drugih 17 primorskih rodoljubov, ki so jih med vojno Angleži spustili s padali v Slovenijo kot radiotelegrafiste in diverzante. Vsaj 12 jih je po vojni skrivnostno pobila OZNA, čeprav so se pridružili partizanom. Dva so ubili četniki, štirje pa so padli. O njihovi usodi so nekaj pisali le v emigraciji, dokler ni Jože Vidic leta 1989 posvetil nekaterim izmed njih posebno knjigo *Angleški obveščevalci — vohuni ali junaki?*

Spomenik je postavil odbor skupnosti borcev I. prekmorske brigade. Recitiral je tržaški igralec Stane Raztresen, pel zbor iz Doberdoba, za sorodnike žrtev stalinističnega sumničenja je govoril Stojan Fakin, ploščo pa je odkril po srečnem naključju preživeli padalec Ivo Božič.

LE NOTTI STELLATE

Na knjižnem sejmu v Pordenonu so 1. novembra predstavili italijanski prevod knjige Tržačana Dušana Jelinčiča *Zvezdne noči — Le notti stellate*. Literarno obdelani opis vzpona na osem-tisočak Broad Peak leta 1986 je prevedel Paolo Privitera iz Trsta, izšel pa je pri videmski založbi Campanotto.

50 LET TISKARNE SLOVENIJA

Na Vojskem je bila 2. oktobra slavnost ob 50-letnici partizanske tiskarne Slovenija. V njej so med drugim tiskali Partizanski dnevnik, ki je potem v Trstu postal Primorski dnevnik. Na srečanju so spregovorili predsednik bivših partizanskih časnikarjev Lado Pohar, nekdanji glavni urednik Primorskega dnevnika Jože Koren in akademik Ciril Zlobec.

Zbornik Slovenske kulturne akcije 1954-1994

V soboto, 10. septembra, so v Cankarjevem domu v Ljubljani predstavili Zbornik Slovenske kulturne akcije 1954-1994, ki ga je izdala Slovenska kulturna akcija, Buenos Aires, kot svojo 155. izdajo. Izbral in uredil ga je uredniški odbor Slovenske kulturne akcije: France Papež, Marijan Eiletz in Stanko Jerebič, založila Mohorjeva družba v Celju, izid knjige pa je finančno podprl Sekretariat za Slovence po svetu pri Ministrstvu za zunanje zadeve Republike Slovenije.

France Papež predstavlja v uvodnem članku Slovensko kulturno akcijo takole: »Slovenska kulturna akcija je zrasla iz protikomunistične emigracije, ki je v glavnem leta 1945 zapustila svojo rodno domovino, ker je vedela, da ji v takratnem sistemu niso zagotovljeni niti minimalni pogoji za človeka vredno življenje in delovanje po splošno človeških in posebej še po krščanskih načelih. V štiridesetletnem obstoju je SKA ostala zvesta tej emigrantski skupnosti, za katere neločljiv del se ima in kateri hoče prvenstveno tudi služiti. To pa ne pomeni, da bi organizacija omejevala svoje članstvo le na emigrante.«

Slovenski begunci so že v taboriščih po Italiji in Avstriji ustanavljali prve šole, pevske zборе in društva. Kmalu so imeli svoje liste, gledališča, likovne razstave in predavanja. Po dveh letih so se začeli naseljevati preko oceanov. V Argentino jih je odšlo okrog 7.500 in v glavnem so se naselili v prestolnici Buenos Aires, v vinorodni Mendosi in v planinskih Barilochah. Med begunci je bilo več kulturnih delavcev, pesnikov in pisateljev, znanstvenikov, 60 duhovnikov in drugih poklicev in vsi ti so začeli delati za skupnost, komaj so si poiskali streho nad glavo. Ustanovili so Društvo Slovencev, ki je skrbelo za gospodarske potrebe izseljencev, in Slovensko dušno pastirstvo, ki je skrbelo za versko življenje.

Čutili so pa še potrebo po kulturnem društvu, ki naj bi povežalo ustvarjalce in jim pomagalo pri uveljavitvi in dvigu slovenske kulture na svetovno raven. Zato je 20. februarja 1954 sklical lazarist Lado Lenček vse uglednejše kulturne delavce iz Buenos Airesa na sestanek, ki ga je vodil prof. Alojzij Geržinič. Po daljši razpravi so sklenili, da ustanovijo kulturno društvo, ki bo slonelo na katoliških načelih in narodnih izročilih ter zajemalo vse slovenske ustvarjalce, naj živijo kjerkoli v svetu. Izvolili so odbor: predsednik Ruda Jurčec, podpredsednika dr. Tine Debeljak in Alojzij Geržinič, tajnik Marjan Marolt, blagajnik Ladislav Lenček. Po zgledu Slovenske akademije znanosti in umetnosti so ustanovili več odsekov z načelniki: filozofskega dr. Ignacij Lenček, leposlovnega Zorko Simčič, glasbenega dr. Jurij Savelli, likovnega kipar Franc Ahčin in gledališkega Marjan Willenpart.

SKA je takoj začela z delom. Ustanovili so revijo Meddobje, Glas SKA in knjižne zbirke. Meddobje se je pod sposobnima urednikoma Rudo Jurčecom in Zorkom Simčičem razvilo v najboljšo slovensko revijo, ki je prekašala tudi domovinske revije. Vendar pa je ta višina trajala samo nekaj let, dokler sta trajala začetni zagon in sloga. Tudi v SKA se je začela prebujati opozicija, ker je bila nekaterim sa-

mo kultura premalo, druge je motila odprtost katoliške Cerkve po drugem vatikanskem koncilu, tretji so želeli več protikomunizma.

Do preloma je prišlo na občnem zboru 22. marca 1969, ko so se dve uri pregovarjali o tem, naj bo v prvem členu novih pravil zapisano, da je »SKA organizacija slovenskih protikomunističnih kulturnih delavcev in podpornikov v zdomstvu«. Drugi so bili proti spremembi pravil, zmagali so in iz dvorane so odšli: Ruda Jurčec, Alojzij Geržinič, Božo Fink, njegovi sestri Marija in Neda, dr. Žakelj in še kdo. Ostali so izvolili nov odbor, ki so ga sestavljali: dr. Tine Debeljak, predsednik, Marjan Eiletz, podpredsednik, Alojzij Kukovica, tajnik in Ladislav Lenček, blagajnik. Nadaljevali so z delom, ki traja še zdaj.

V knjigi so v začetku ponatisnjeni nekateri članki iz tendarjih časov, deloma dopolnjenih s pripisi. Čeprav so izhajali ustanovitelji SKA iz katoliških in slovenskih osnov, so že ob njeni ustanovitvi tlela nasprotstva, ki »so spominjala na utilitaristične, janzenistične in »bleiweisovske« odzive izpred — takrat — stoletja in več,« kakor je zapisal Alojzij Geržinič v članku o prvem predsedniku SKA Rudi Jurčecu. Marsikaj je bilo še neprečiščenega v slovenskem katoliškem kulturnem in političnem življenju, povsod je vladala avtoriteta in brezpogojna poslušnost. SKA do ločitve 1969 je dajal ton in zagon Ruda Jurčec, literarno in politično izobražen v francoski šoli, in je po Geržiničevih besedah »vse daleč presegel kot vodnik in kot ustvarjalec«. Jurčec je vabil slovenske ustvarjalce k svetovljanskim vrednotam in v tekmovanje z njimi — predvsem tistimi, ki so obžarjene s sredozemskim bliščem — pa v samospoznanje, v oplajanje s slovenskih duhom.«

Globoko razmišljanje o SKA in njenem pomenu je napisal Zorko Simčič v razpravi **Včerajšnji članki in pripisi**. Prikazal je težave in uspehe, ki jih je dosegla SKA, in nakazal razloge, zakaj je prišlo do razkola. Cela vrsta vprašanj ni bilo razčiščenih, njen pojav je bil bolj »podoben izbruhu vulkana kakor pripravljenemu porodu. Razhod v njej kaže, da ni bilo dovolj jasno kaj in kam, predvsem pa — odkod.« Simčiča skrbi, kam bo krenila zdaj SKA, ko se je Slovenija odprla za emigracijo in celo podpira izdajanje Meddobja.

Ignacij Lenček ima odlomek **O literaturi, piscih in občinstvu**, vzeti iz njegove knjige **Rast v resnici in ljubezni**, ki je izšla leta 1984 pri SKA. Avtor se je udeležil uspele ankete o besedni umetnosti in odgovoril na vrsto vprašanj o bodočnosti slovenske besede, o vplivih podobnih položajev v zgodovini, o vezanosti piscev in bralcev. Odgovori so filozofsko utemeljeni, ker je bil dr. Ignacij Lenček teološko in filozofsko globok mislec.

Vinko Beličič opisuje odhod kiparja Franceta Goršeta, ki je prva leta učil v Trstu, v ZDA. Slovo je bilo pretresljivo.

Vseučiliški profesor Milan Komar je priobčil filozofski spis **S tokovi in proti tokovom**. Jedro njegovih ugotovitev je v spoznanju: »Isti moramo s časi, boriti se z neresnico ne izza obzidij varnih pribežališč, ampak na področju, kjer se vodi boj in kjer je edino možna zmaga. Če je kak-

šna nevarnost, ki jo je treba z močnim glasom razklicati, je to beg dobrih iz stvarnosti v umetna okolja. Nasprotno, biti moramo kakor val, ki se poganja naprej, in kakor skala v reki, ki se ne gane in morda prisili valove, da spremenijo smer!«

Vinko Brumen ima članek iz Glasa 1979 **K srebrnemu godu Slovenske kulturne akcije**. Brumen je bil vsa leta zvest SKA, redno je pisal pedagoške in filozofske razprave in usmerjal slovensko emigracijo po pravi poti, po poti znanja, napredka in notranjega zadovoljstva. Ko govori o uspehih SKA, se sprašuje, »kaj je v našem značaju, da nam onemogoča dialog?« Posledica te lastnosti so bili razdori, odhodi, nasprotja. Treba je pritegniti mlajše, da bodo nadaljevali delo.

V zadnjem razdelku so poročila o posameznih dejavnostih SKA. Tako piše Jure Vombergar o umetniški šoli SKA, Edo Škulj o glasbenem delovanju SKA, Lojze Rezelj o Gledališkem odseku SKA skozi 40 let, Alojzij Geržinič razpravlja o SKA v petnajst-letju 1954-1969, Milena Ahčin in Stanko Jerebič pa o petindvajsetletju. Tu so pri vsakem letu posebej navedene vse prireditve in izdaje in tu je navedeno ogromno delo, ki ga je opravila SKA. Koliko predavanj, recitacij, pevskih nastopov, razstav in knjižnih izdaj — in to ljudje, ki so prišli v novo domovino praznih rok, toda polni dobre volje in delavnosti. In ustvarili so »republiko duhov« in slovenski »čudež v Argentini«, kakor imenujejo njihovo delo raziskovalci in časnikarji.

Sledijo krajsi življenjepisi s slikami odbornikov SKA, njihovo delo in uspehi. Dalje seznam članov SKA: skupno jih je 159, umrlih 49, živelih 110. Knjiga se zaključuje s seznamom knjižnih in revijskih izdaj SKA; vseh izdaj je 155, kar je spet velika številka za tako majhno skupnost v Argentini. Na koncu je še nekaj fotografij. Knjiga je bogat obračun 40-letnega dela SKA.

Zorko Simčič: Krst pri Savici

Pred kratkim je izšla pri Založbi Ognjišče v Kopru ljudska igra pisatelja in dramatika Zorka Simčiča **Krst pri Savici**. Delo ni novo, ker je izšlo že prej v Argentini, kjer je pisatelj živel do letos spomladi, ko se je vrnil v domovino. Igra ima dolgo in zanimivo zgodovino.

Nastala je na pobudo banske uprave v Ljubljani, ki je malo pred zadnjo vojno razpisala natečaj za operni libreto Krst pri Savici po Prešernovi istoimenski pesnitvi. Na razodišče so prišli trije libreto, med tekmovalci je bila tudi mladinska pesnica in dramska pisateljica Ruža Lucija Petelinova. Po mnenju ocenjevalne komisije je bil najboljši libreto pisateljice Petelinove in tega si je zagotovil za uglasbitev hrvaški glasbenik Jakov Gotovac, avtor svetovno znane opere **Ero z onoga svijeta**. Napisal je še štiri opere, toda Prešernovega Krsta pri Savici ni dokončal.

Leta 1943 se je lotil libreta Zorko Simčič, ki je imel za seboj roman **Prebujenje**, za katerega je dobil Prešernovo nagrado mesta Ljubljane, in zbirko satiričnih črtic. Simčič je libreto končal in dr. Tine Debeljak je priobčil II. dejanje v Slovenčevem koledarju za leto 1944. Takoj se je začel

zanimati za delo skladatelj Matija Tomc in uglasbil prve arije.

V celoti je izdal Simčič Krst pri Savici leta 1953 v Katoških misijonih v Buenos Airesu kot Igro v petih slikah, leto pozneje v knjigi. Uprizorili so ga prvič na prostem na Repentabru pri Trstu v režiji prof. Jožeta Peterlina in dve leti pozneje na Radiu Trst A.

Igra je uspela, vendar je bilo očitno, da libreto ni primeren za samostojno odsko predstavljanje. Zato se je Simčič znova lotil Krsta pri Savici in iz libreta ustvaril ljudsko igro v šestih slikah. Izdal jo je leta 1965 pri Založbi Tabor, Trst — Buenos Aires. Igra je idejno in oblikovno tako uspela, da so jo igrali v Trstu, Argentini in Kanadi, zdaj pa so jo ponatisnili v Kopru.

Simčič je Prešernovo pesnitev o ljubezni med Bogomilo in Črtomirom ter o poslednjem spopadu med slovenskimi pogani in kristjani razširil na vsenarodno in vsečloveško problematiko. Za osnovo je vzel krščanstvo in Črtomirovo počasno vstojanje vanj, čeprav je bil njegov zadnji in bojeviti upornik. Za ta namen je ustvaril novo osebo, ki je pri Prešernu ni. To je Gojmir, mlad, že krščanski fant, ki tiho ljubi Bogomilo, čeprav ve, da je njegova ljubezen brezupna, ker je Bogomila zaobljubljena Črtomiru. Iz te ljubezni in verskega prepričanja, da le krščanstvo lahko reši Slovence pred iztrebljenjem, gre skrivaj ponoči v Ajdovski gradec in skuša pregovoriti Črtomira, da bi odložil meč in sprejel nove razmere. Čeprav Črtomir ni bil več pravi pogan, ker ni veroval v poganske malike, ki so jih po njegovih besedah »rodile glave njihovih služabnikov«, ni hotel poslušati Gojmira, ampak je ukazal vojaku, naj ga prebode.

Tako je na eni strani Črtomir zastopnik borbenega poganstva, ki se bolj kot za vero bojuje za tradicijo in obstanek slovenstva. Na drugi strani je Valjhun, zastopnik bojevitega in maščevalnega krščanstva, ki se lahko širi tudi s silo in orožjem. V sredi sta duhoven, nekdanji keltski druid, pravi oznanjevalec Boga Ljubezni, in praktični spreobrnjenec Gojmir, ki pade po Črtomirovem naročilu, pa postane njegova vest in istočasno spodbuda. Nad vsemi pa stoji Bogomila s svojo čisto ljubeznijo, ki ne premaga samo Črtomirovega odpora, ampak tudi Valjhunovega nasilno krščanstvo. Na koncu izroči Valjhun Bogomili svoj meč, ta pa ga obrne v križ in pred njim poklekne tudi Valjhun. Dr. Tine Debeljak je zapisal v spremni besedi: »Krščanstvo je ljubezen: iz Valjhunovega meča napravi njena nežna roka križ, pred katerim poklekne sam kruti pokrščevalec. Bogomilina zmaga je zmaga nad srcem Črtomirovim pa tudi nad duhom naroda, ki ga dela in ohranja krščanskega v smislu duhovnega učenja in bodočega Črtomirovega misijonarjenja. Prešernov Krst pri Savici je dobil tako široko kulturno zgodovinsko ozadje in epična lirika se preustvarja v moderno dušeslovno in celo religiozno dramo.«

Simčič je ustvaril svoje ljudi žive, realistično nazorne, znajo misliti in delati. Vsa zgodba se razplete v šestih slikah na Blejskem otoku, v njegovi bližini in na Ajdovskem gradu, da je ohranjena klasična enotnost kraja in dejanja, časovno pa »šest mesecev moči tla krvava reka«. Tudi časovno ni igra raztegnjena, ker se odigrava na različnih prizoriščih in deloma z novimi ljudmi.

Središče je kot pri Prešernu Bogomila, dekle 16 let, ki tako globoko ljubi Črtomira, da se ji noben fant ne upa pri-

bližati z željo, da bi jo pridobil zase. Ko spozna, da le krščanska vera lahko reši Črtomira, sprejme vero, proti kateri se njen fant bori, še več, za njegovo rešitev se odpove tudi poroki z njim. Bile so žrtve, ki bi jih malokdo sprejel, Bogomila pa je pri vsem tem ohranila svojo vedrost, živahnost in optimizem.

Črtomir je mlad in pogumen fant, drugi so ga izbrali za poveljnika, uklonil se je, čeprav, kot smo že slišali, ni verjel v poganške malike, imel jih je le za del slovenske zgodovine in tradicije. Boril se je, ker je videl, kako Nemci podpirajo Valjhuna in ogrožajo slovensko narodnost. Na koncu se je dal duhovnu in Bogomili prepričati, sprejel je novo vero, še več, odšel je v Oglej in bo kot misijonar širil krščanstvo med rojaki. Junak, vendar ne brez madeža, saj je dal Gojmira ubiti brez krivde.

Valjhun je predstavnik bojevityh kristjanov, ki so prepričani da je za širitev vere dovoljeno vse. Povezan je z Nemci, vendar se jih boji, saj pravi duhovnu: »Ne mine let deset, ko tod bo pušča, / ali pa Bog čaščen bo tu v jeziku / gospodov severnih, ki so Boga prinesli — / v jeziku nemškem.« Prav na koncu pa je ob Bogomili spoznal: »In vem,

dokler tvoj rod živi med nami, / dotlej naš narod tod ne izgine.« Zrušil se je pred križem, postal je drug človek, razglasil je mir in »ob zori dvignemo šotore«. Pri njem je človeški razvoj viden.

Nov je stari Plunkar, pevec ob veselih dogodkih in vedež ob žalostnih. Nima velike vloge, vendar dejanje poživlja in bogati. Gorazd je pribočnik Valjhunov, orodje v njegovih rokah, brez lastne osebnosti. Nемеc Siegfried je predstavnik oblastnih Nemcev, brez srca in usmiljenja: samo pobijati.

Bogomilin oče Staroslav, stari ribič na Bohinjskem jezeru, njegova hči Bistra in še nekateri so bolj bežne figure, odigrajo kratko vlogo in izginejo, vendar pa prinašajo več življenja v igro.

Pisatelj je vdelal dosti Prešernovih verzov, zlasti Črtomirov govor vojakov v Ajdovskem gradu in razgovor z duhovnom pred krstom. Sam je uporabil tekoči blank verz in ga napolnil z živim pesniškim jezikom. Tako bo mogel zdaj Simčičev Krst pri Savici iti tudi preko slovenskih odrov.

V knjigi so ponatisnjene tudi ilustracije, ki jih je izdelal Hotimir Gorazd za argentinsko izdajo.

Jože Cukale: Naj se te s pesmijo dotikam

Pri Mohorjevi družbi v Celju je izšla pred meseci pesniška zbirka Jožeta Cukaleta z naslovom **Naj se te s pesmijo dotikam**. Izbral in uredil jo je Ciril Bergles, ki je napisal tudi spremno besedo **Misijonar in pesnik Jože Cukale**.

Jože Cukale se že nad 50 let oglašja v slovenski poeziji, do letos samo v revijah in zbornikih, vendar je znan le v zdomstvu in zamejstvu, ker živi že nad 40 let kot misijonar v Bengaliji — Indiji. Rodil se je leta 1915 na Vrhniki, dovršil klasično gimnazijo v škofovih zavodih v Št. Vidu nad Ljubljano in bogoslovje v Ljubljani. Leta 1941 je bil posvečen v duhovnika, vojna leta je preživel kot kaplan v Gornjem Logatcu, maja 1945 se je umaknil v Italijo, bil nekaj časa kaplan v treviški škofiji, odšel na duhovne vaje v Rim in se odločil za azijski misijon. Leta 1946 je vstopil v jezuitski red in 6. maja 1950 stopil na indijska tla ter se udomil v Bengaliji, ki mu je postala druga domovina. Že ob prihodu v Bengalijo je prevzelo Cukala človekoljubno delovanje Matere Terezije in njenih misijonark ljubezni. Vsa leta ga veže z njo globoko duhovno prijateljstvo in tesno sodelovanje. Ko je bil pred leti v ruski Armeniji hud potres, je šel Cukale z usmiljenkami ljubezni Matere Terezije za eno leto v Armenijo, da je skrbel zanje in pomagal ljudem. Ob povratku se je febr. 1991 ustavil na Vrhniki in z domačini praznoval svojo zlato mašo.

Cukale je deloval v Bengaliji v najrevnejših in najbolj zapuščenih krajih blizu glavnega mesta Kalkute ali v njenih predmestjih. Znal je ustvariti ozračje posebne človeške solidarnosti, zaupanja in ljubezni, ker ni skrbel samo za duše svojih župljanov, ampak tudi za njihovo zdravje, izobraževanje, za socialni in človeški dvig. Zdaj je duhovni voditelj jezuitskega noviciata v Dhyana Ashramu.

V Cukaletovi zbirki **Naj se te s pesmijo dotikam** je 80 pesmi, ki so razporejene v pet ciklov z značilnimi naslovi: Plamen, ki spi pod pepelom, Šumi morje tam pod Gopalpurjem, Armenija, **Naj se te s pesmijo dotikam** in Agape.

V prvem ciklu so krajše pesmi, izpovedne in pripovedne, globoko verne, saj se v njih zaupljivo pogovarja z Bogom, z Njim družno pojeta. »Težko je ne biti poet / s srcem polnim kot jadro, / gnano od južnih vetrov.« Njegov svet se je razširil, zanj ni več žalosti, več ga ne boli. Ker ga je mati nosila pod srcem, »ko žela je polje. / Zdaj v meni poje vse: / rože, trave in gore.« In še slavospev narcisam, rdeči vrtnici in trobenticam.

V pesmi **Moja Bengalija** je takole predstavil svoje Bengalce:

»V gručah postajajo žene
pod palmami. Kot bi zrasle rože,
blesti njih sari pred mano.
Kot palme mi vitki možje stoje.
Med to sinje in belo in rdeči morje
se šopki deklet smehljajo,
pokriti od ros srebrnih
in s čisto lučjo v očeh črnih
o, to je bengalski svet, poln luči,
poln sonca,
prešernega smeha...«

Če so indijska dekleta in žene podobne rožam, pokrite s pisanimi sariji, pa je njihovo življenje težko in neusmiljeno:

»Uboga si, zdrobljena od verig
si tisočletja. Teptana kot v strnišču
suha kepa. In vendar, ko sedi
v razpletu kit, pač komaj veš, kako si lepa.«

Suše in deževne dobe se vrste v Bengaliji v nerednih presledkih, da povzročajo lakoto, revščino, bolezni in smrt. Toda Bengalci znajo vse to prenašati z izredno potrpežljivostjo in z zaupanjem v usodo. Zvečer sedijo pred kolibami, misijonar sredi njih in ga poslušajo, ko jim govori o Kri-

stusu: »Kot On krvavijo iz mnogih ran ob tisti uri.« V indijskih gorah je vse čisto, vse v hrepenenju, vse strmi v prostost, navzgor, v vstajenje in listje, kadar se ospe, ga mami, da vzklikne: »Kdo upal bi, moj Bog, / v ta baker, v to zlato / z nečistimi željami?«

Atentator čaka v ječi na smrt, pozdravlja Kristusa na steni in čaka mater, da mu prinese košaro jabolka za zadnjo večerjo. Tudi indijski riši govori s Kristusom »v imenu vseh, ki brez glasu so«, toda ve, da je On Pot, Resnica in Življenje.

V petih pesmih o Armeniji podaja bistvene značilnosti te hribovite dežele. S črednikom sedita v staji na hribu in strmita »v naš kavkaški Betlehem«. Sneg je zamedel vse, samo srca ne. Srna v ujetništvu koprni po svobodi, pesnik se sprašuje, kdaj se bo v slovenskih vodah zagledala zvezda svobode.

V ciklu Naj se te s pesmijo dotikam poje o domovini, ki jo ljubi z vsem srcem, spominja se stare hiše, mladosti, življenja z materjo v družini, zapuščenosti po njeni smrti, očetovega groba, ki ga je prekril sneg kakor njegovih trideset let izgnanstva. Slovenijo prosi, naj ne joče za njim, ve naj, da njegova ljubezen živi v zvezdah, ki vsipljejo se nad zeleno Bengalijo:

»Ne joči za menoj, Slovenija,
saj te nosim po vseh žilah
svoje krvi, kakor Ganges jadrnico,
kakor veter nosi ptico,
kakor ženin nevesto čez prag svoje hiše.«

Jakob Renko: Spreminjave

Tržaški pesnik Jakob Renko je izdal pred kratkim v samozaložbi knjižico **Spreminjave**. Beseda »spreminjave« je starinska, po Slovarju slovenskega knjižnega jezika uporabljamo danes besedo »spreminjanje«. Toda Renko rad išče nevsakdanje besede, izraze in motive.

V knjižici je 13 črtic, kratkih, drobnih, nobena ne napolnjuje treh strani. Pisatelj piše v noti, da so bile črtice »že na sporedu tako na Radiu Trst »A« kot tudi na Radiu Slovenija«.

Renko ne zajema motivov iz vsakdanjega resničnega življenja, navadno nastopa sam, premišljuje o sodobnih filozofskih smereh, misli na dekleta, razmišlja o pojmih »kimate, ubogati, jemati, plačati«.

Povabili so ga v gledališče gledat igro Umetni kužek. On pa si je kupil knjižico, prebral knjigo in umetni kužek se je spremenil v živega in začel hoditi po hiši. Njegov dan je preprost in brezciljen: »Sonce neutrudno vzhaja vsako jutro in zahteva od mene vsakodnevni napor: skuhati kavo, pokaditi nekaj cigaret in oditi po nakup vsakodnevne hrane.« Pisateljvanje ga veseli: »Pišem še vedno o vsem tem, kar je res, in tudi o vsem tem, kar naj bi bilo«. Iz tiskarne je vzel rokopis pesmi, ker jih niso hoteli pravočasno natisniti. Tudi slovenske revije niso prinesle nič njegovega.

»Moja mama, ki je umrla pred sedmimi leti, mi je prekovala težko življenje — po njeni smrti: verjetno je imela prav«.

V Armeniji poje septembra 1990 o Slovenski spravi, da bo vstal »rod, ves drug, ves nov«.

V zadnjem ciklu Agape so posebne vrste religiozne pesmi, v katerih se je čudovito približal dikciji ljudskih pesmi, npr.: Tam je mlin visokih lin... Ti si Beseda, a ne zgolj Beseda... Tam je Ankono na prisojnjem griču... Tri so ptice k oknu priletele... tretja mu poje podoknico slovesa... Statve so se ustavile, utrgana je nit... Ko bom umrl... Na njegov grob naj vsadijo eno samo vrtnico, »bil sem pač misijonar srca«.

Zbirka je vsebinsko bogata in prinaša v slovensko literaturo nov svet — Indijo in Bengalijo. Cukale se je ves predal Indiji, da ga je po njegovih besedah duhovno oblikovala in poglobila njegovo vero. Spoznal je resnično bedo ljudi, istočasno pa tudi razsežnosti duha, razumevanje življenja in človeka, spoznal je indijske mislece, pesnika Tagoreja, temelje hinduizma, a tudi nesebično žrtvovanje Matere Terezije in njenih misijonark ljubezni. V pesmi zajema indijsko življenje in naravo, z ljudmi čuti in trpi ob njihovih stiskah, veseli se uspehov in napredka.

Pesniški izraz je izbran in tekoč, videti je, da je izšel iz predvojnega Doma in sveta in tedanjega poetičnega realizma. Indijska miselnost in poezija sta vplivala bolj na Cukalov vsebinski svet kot na pesniški izraz. Na vsak način se je Cukale s to knjigo vpisal v slovenski pesniški svet.

Cukale je tudi slikar. Predvsem ga zanima indijska narava, ki jo v razkošnih barvah prenaša na papir. Uspeli so tudi njegovi portreti, ki so živi in realistični. Tako je tudi to pesniško zbirko sam opremil.

Ponovno se vrača k pisanju: »Pojem pisateljvanja me vedno muči, še danes, ko je prešlo od mojega prvega spisa enaintrideset let; kaj sploh je tisto gibalo, ki nas sili k pisanju, kljub neuspehom in propadanju nivoja kritike.«

Ko je izšla 1988 njegova tretja pesniška zbirka **Spirala**, je ostal »razočaran nad uradno literarno kritiko, ki ni hotela in ni hotela sprejeti v vednost nekaj objektivno dobrih poezij in je raje razcefrala zbirko na banalne izjave o podpovprečnosti mojih poezij. Sam sem bil seveda prepričan o nasprotnem, pa tudi publika me je pohvalila. Vendar.«

In zadnja ugotovitev: »Brez pomena teče življenje, ki sem si ga ustvaril... Ob novem svitu se pričinja nova muka vsakdanjosti, pri čem sem?«

Težko in monotono življenje, brez poletov in upanja v spremembe, siva enoličnost, ki ga duši. Pisal je roman, a ga je odložil, ker ni bil z njim zadovoljen. V črticah ni poezije, liričnih razpoloženj ali izrezov iz resničnega življenja. Tudi ni pesniškega jezika, svežih primer, globokih čustev, pretresljivih izpovedi, čeprav slutimo, kako neusmiljeno pritiska življenje na pisatelja. Vse te pripovedi so neizrazite, samo odsvit resničnega življenja.

Knjižico je natisnila tiskarna Graphart v Trstu, opremil pa jo je A. Pisani.

KNJIGE

Janko Moder: Sla spomina

Pri celovski Mohorjevi družbi je izšla pred kratkim pesniška knjiga Janka Modra **Sla Spomina** in s podnaslovom *Sonetni venec sonetnih vencev*, strani pa je 127.

Knjiga je nevsakdanje delo, saj je v njej 15 sonetnih vencev, vsak sonetni venec ima po 15 sonetov in še uvodni in sklepni sonet, skupaj torej 227 sonetov, vsi pa so med seboj povezani in prepleteni, delo, ki zahteva izredno pesniško nadarjenost, a tudi vztrajnost in skrbno obdelavo.

Nenavaden je tudi naslov knjige — **Sla spomina**. »Sla« pomeni po Slovarju slovenskega knjižnega jezika: »velika želja po zadovoljevanju naravnih, telesnih potreb: sla se prebuja, raste; utešiti slo; vdati se sli po pijači« itd., nabelega primera pa ni, da bi stal pri »sli« goli roditelj, kot je pri naslovu *Sla spomina*.

Petnajsti, Magistralni venec, ima naslov *SILA spomina*, kar morda bolj ustreza naslovu kakor »Sla«.

V spremni besedi na ovitku piše Moder o nastanku in namenu pesnitve: »Sredi junija petinštirideset — kmalu po »osvoboditvi« (pri osvoboditvi ima narokovaj!) — so me sredi noči za devet mesecev preselili v zapore.« Misli je na ženo z dvema otročičema in brez sredstev, misli na mater, ki je bila v skrbeh za štiri sinove: »eden je bil na sremski fronti in se je čez nekaj časa vrnil hudo ranjen, eden naj bi bil med osvoboditelji, eden — komaj rešen iz nemške vojske — je bil med domobranci na Korškem in leži neznan kje, na Teharjah ali v Rogu, eden zaprt na Miklošičevi...«

Med italijansko in nemško zasedbo se je Moder odločil za samoobrambo in pisal petdelni roman **Sveta zemlja**, pričevanje o slovenski avtohtoni pravici do raja pod Triglavom. »Ko pa se je po vojni zasedba nadaljevala,« pravi dalje v uvodu, »in sem bil vržen v zapore, od koder bi lahko tudi ne bilo vrnitve... sem se spet oklenil istega pragona in se odločil za kulturni boj... Samoobramba s krikom proti nasilju: med vojno z dokumentarnim romanom, ko je bilo mogoče pisati za pozne rodove, zdaj, v za-

poru, dokumentarno pesem, da si jo bom lahko zapomnil... In tako je — zame povsem naravno — nastal sonetni venec sonetnih vencev.«

Venec je torej nastal v ječi, Moder pravi, da si ga je zapisoval v spomin, o tem poje tudi v *Posvetilu*:

»Vi najbridkejši meseci ločitve ste dali mi, da Bog me je navdahnil, pomoč ulil mi, da nisem omahnil, odšel na pot, od koder ni vrnitve. Medleče le sem šepetal molitve in tihi vrelec misli ni usahnil, naj še tako stražar me je zapahnil: nabrale v venec so se mi pesnitve...«

»Svetloba svetih sanj je neumrljiva,« s temi besedami začenja Moder pesnitev. Če je kdo skromen, si ga skušajo vsi podrediti, pretepajo ga in preganjajo, ne sme biti drugačen od drugih. Ne-koč so morali tudi Slovani služiti Obrom, se bojevati in delati zanje, toda Volkonja jih je začel nagovarjati na upor proti Obrom. Organiziral jih je in jih odpeljal v novo domovino. Zgradili so si hiše in začeli svobodno živeti.

Fotografski natečaj

Uredniški odbor MLADIKE razpisuje tudi letos natečaj za fotografije za naslovno stran revije. Tematika ni obvezna, vendar naj ustreza značaju revije (narava, okolje, letni časi, etnografija, naši spomeniki, naši prazniki).

Nagradni sklad predvideva:
200.000 lir nagrade za prvo mesto,
100.000 lir nagrade za drugo mesto
in več odkupnih nagrad po 50.000 lir.

Izdelke (največ tri za vsakega udeleženca) naj prijavitelji pošljejo na naslov: MLADIKA, »Fotografski natečaj 1994«, ul. Donizetti, 3 - 34133 TRST-TRIESTE, do 31. decembra 1994.

Vrne se v detinska leta v domači hiši, gleda mater, kako šiva slamnike, obzorja se mu širijo, v šoli je spoznal slovensko zgodovino. Kmetje so odhajali na Gosposvetsko polje in volili novega kneza, Oglej je razširil krščansko vero, prostost je tako prevzela ljudi, da so z njo prepojena vsa vlakna. O svobodi pojejo pesmi, pišejo romani, o njej sanjajo ponoči. Naši predniki so premagali: Kelte, Ilire, Langobarde, Čiče, Obre, med kmečkimi upori ni bilo rešitve, pred turškimi napadi pa so nas varovale utrjene cerkve in Marija.

»Dežela naša agentom komunističnim hlapčuje,« toda iz smrti poganjajo nove sile, napaja se večno življenje. Nas niso strle srajce rjave, črne... / Ne bo nas zmogla srpa moč, kladiva: / naš rod je zdrav in klen, močan in umen, / na svojo čast, imetje ljubosumen; ne bo pokvarila ga sla lažniva.«

Slovenci so že prosti, priznani med narodi. Slovenski narod ne umira, vse bolj se širi. Podoben je studentu, ki izvira v skalah, se napije moči in zdravja, kot reka si svobodno izbira pot. Čeprav je Moder zaprt, ustvarja, zapor terja od njega, »da si vrezujem stihe in vsebine / s peresom v um.« Pesnitev bo izročil potomcem »in iz roda v rod bom v srcu živ družine«.

Pesnitev je mogočna himna slovenskemu narodu in jeziku, ki je bil v teku zgodovine nešteto krat obsojen na smrt, na izginotje, pa je vedno vzdržal, se okrepil in pognal nove korenine. Od Obrov do konca komunističnih režimov je moral delati za druge, biti preganjan, zapirali so ga in preseljevali, ubijali, toda:

»Junaško smrt in rojstvo v sebi skriva

deželica, ki Sava jo napaja
in z varnimi okopi jo obdaja
veriga gorskih kop jekleno siva.

Nam našo kri in znoj nam vrača njiva,

iz našega pepela kruh nam shaja,
iz naših smrti nam življenje vstaja,
o nas ta kraj bo v veke priča živa.«

Pomislimo, da je nastala pesnitev v ječi, kjer je bil prvi mesec v kleti za pre-mog, ki so jo le toliko spremenili v človeško bivališče, »da so v kot postavili težko litoželezno kiblo«, noč za nočjo pa so drdrali tovornjaki in odvažali zapor-nike v neznan. Kljub temu okolju pa je ohranil Moder človeško veličino in

Milan Đurica: La Slovacchia

trezno in stvarno podajal okolje in zgodovinske dogodke. Ni napadal ne na desno ne na levo, v začetnih sonetih je le ugotavljal, kakšen je človek, kako ne privoščiti drugemu niti notranjega zadovoljstva, in če je kdo skromen, si ga skušajo vsi podrediti in ga napraviti za hlapca.

Zgodovinski pregled slovenske preteklosti je kratek in jedrnat, skozi ves pregled pa žari ideja svobode, svobode misli, češ: »Do zadnjih vlaken v tkivo je vpojena / svobodna misel skoz vse čase z nami.« Ta klic po svobodi je v Modrovih razmerah razumljiv, saj se je druga svetovna vojna komaj končala, vsi so pričakovali, da bo zavladala svoboda, pa so se odprli zapori in se napolnili do neverjetne mere, ne da bi ljudje vedeli, zakaj so jih zaprli. Modru niso dokazali nobene krivde, zato ga tudi obsodili niso, po devetih mesecih so ga enostavno izpustili — seveda brez opravičila ali odškodnine. Moder ne poje dosti o zaporu, da ne dobimo predstave o tem. V celoti je pesnitev odlično delo.

Oblika sonetnega venca je v slovenski poeziji znana od Prešernovih časov, ko je napisal Sonetni venec Primicovi Juliji. Seveda pa je venec sonetnih vencev neprimerno bolj zapleten, ker se mora najprej sonetni venec ujemati v začetnih in sklepnih verzih, ti pa se morajo zlit v končni Magistrale.

V slovenski poeziji je nad 50 Sonetnih vencev različnih pesnikov iz raznih dob, Sonetni venec sonetnih vencev pa je izšel menda samo eden v knjigi. Napisal ga je Mitja Šarabon od avgusta do decembra 1945, izšel pa je 1971 pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani. Na Venec sonetnih vencev je mislil tudi France Balantič, utegnil pa je napisati prvi Sonetni venec v celoti, pri drugem deset sonetov in Magistrale in še dva Magistrala.

Še nekaj besed o Janku Modru. Letos maja je dopolnil 80 let življenja, doma je iz Dola pri Ljubljani, po poklicu je prof., bil pa je tudi dramaturg, urednik pri Mohorjevi družbi in Cankarjevi založbi, sodeloval je pri vseh povojnih Slovenskih pravopisih, predvsem pa je prevajalec iz vseh evropskih jezikov v slovensščino. V knjigi Slovenski leksikon novejšega prevajanja, ki jo je sam zbral, uredil in izdal pri Lipi v Kopru 1985, so navedeni vsi njegovi prevodi: štejejo 657 enot. Nepregledno pa je drugo njegovo delo, prav tako tuja priznanja in nagrade.

Martin Jevnikar

Pri Inštitutu za Enciklopedijo Furlanije-Julijske krajine je pred kratkim izšla izredno priročna in praktična knjiga **La Slovacchia** in s podnaslovom *Un breve profilo storico-culturale*, slovensko: Slovaška. Kratek zgodovinsko-kulturni profil. Knjigo, ki ima 114 strani manjše oblike, je napisal Milan Đurica, prof. zgodovine Vzhodne Evrope na Fakulteti za politične vede na univerzi v Padovi, od 1967 do 1983 pa je poučeval tudi češki in slovaški jezik in literaturo na Fakulteti za leposlovje in filozofijo na isti univerzi. Po rodu je Slovak, prof. in duhovnik, po vojni se ni vrnil v domovino, vendar je ohranil tesne stike z njo, posebno s Slovaško Matico, ki ga veliku-dušno podpira s knjigami in revijami.

Napisal je več knjig o slovaški problematiki, vse v italijanščini, ker je hotel svoje študente in italijansko javnost seznaniti s svojo domovino. V tej knjigi je prvič predstavil Slovaško v celoti, in sicer od slovaškega prihoda v sedanjo domovino od IV. in V. stoletja dalje. Od 1. januarja 1993 je Slovaška neodvisna republika, prestolnica je Bratislava, šteje pa 5.300.000 prebivalcev, med njimi pol milijona madžarske manjšine.

V novi domovini so našli Slovaki ostanke rimske kulture in civilizacije, vključili so se v tedanje evropske razmere. Sprejeli so krščansko vero iz Salzburga kakor Slovenci in spadali v državo kralja Sama kakor Slovenci. Pod kraljem Svetopolkom se je dvignila Velika Moravska in njen vladar Rastislav je 861 poklical v državo solunska brata Cirila in Metoda, da sta širila vero in kulturo. Toda po njuni smrti je vse to delo propadlo, saj so najprej Bavarci, v začetku X. stoletja pa Madžari napadali državo in si jo do začetka XII. stoletja podjarmili. Tako so prišli Slovaki pod krono sv. Štefana, pod Madžarsko in pod njo ostali do konca prve svetovne vojne. Življenje je bilo težko, ker so bili Madžari hudi nacionalisti v vseh dobah, Slovaki pa so se narodno prebujali, se kultivirali in skromno organizirali. Ker je dežela hribovita in revna, se je veliko Slovakov izselilo v ZDA. Pri ljudskem štetju leta 1990 se je v ZDA 1.900.000 ljudi proglasilo za Slovake. Ti so veliko pomagali rojakom v domovini, ker so bili organizirani, napredni in primerno premožni.

Doma so šli Slovaki skozi turške vpade, ki so povzročili veliko žrtev in

škode, doživeli so pretres protestantizma, ki je zajel 20% prebivalcev, kot drugi narodi so prišli tudi Slovaki pod Habsburžane in ti so dali Slovakom samostojno pokrajino.

Življenje se je počasi urejalo in 1792 so dobili Slovaki prvo slovnico, napisal jo je Anton Bernolák. Dve leti pozneje so dobili Slovenské učené tovarišstvo, nekako Mohorjevo družbo, Matico Slovaško pa so dobili 1863.

Po sporazumu med Avstrijci in Madžari leta 1867 so prišli Slovaki v madžarski del monarhije. Tedaj se je začelo načrtno madžariziranje, zato je še več ljudi odšlo v Ameriko. Marčna revolucija 1848 je pognala tudi Slovake v razne akcije, da bi dosegli notranjo avtonomijo, toda Franc Jožef jim ni mogel pomagati, njegov minister Aleksander Bach pa je še bolj privil vijak zatiranja. Razmere se niso spremenile do konca prve svetovne vojne, ko so predstavniki Čehov in Slovakov v Ameriki sklenili znani Pittsubrghški pakt — 30. maja 1918 —, da se bodo Čehi in Slovaki združili v eno državo. Res so 30. oktobra 1918 ustanovili Češko-slovaško republiko s Tomažem Masarikom na čelu.

Toda tudi v novi državi Slovaki niso bili zadovoljni. Češka je bila industrijsko razviti del države, Slovaška kmečka in brez višje izobrazbe. Zato so dobili Slovaki samo mesta delavcev, težakov, brez upanja v napredovanje ker so bili katoličani, so jih gledali liberalni Čehi z viška. Dne 5. oktobra 1938 je predsednik Beneš odstopil, naslednjega dne so proglasili Slovaki avtonomijo pod Jožefom Tiso. Ponoči med 9. in 10. marcem 1939 je bil v Pragi državni udar. Predsednik republike Hácha je odstavil Tiso in vlado, Hitler pa je poklical Tiso k sebi in mu ponudil garancijo, če proglasi samostojno slovaško državo. Ker je bil Hitlerjev pritisk nezdržen in rok kratek, je Tiso pristal in 14. marca 1939 je parlament proglasil neodvisno slovaško državo. Da so bile ves vojni čas težave s Hitlerjem, je razumljivo, vendar je zmerni in preudarni Tiso vodil državo tako, da je diplomat ambasador Amedeo Giannini leta 1952 zapisal: »Pod umirjenim in previdnim vodstvom predsednika Tise se je Slovaška tudi ekonomsko organizirala kakor neodvisna država. Kljub vojni so bili uspehi odlični, zagon avtonomnega živ-

ljenja je bil zares čudovit.« Še to: Med vojno niso na Slovaškem nikogar obsodili na smrt.

Aprila 1945 se je Tiso z vlado umaknil na Bavarsko in se predal Amerikancem. Ti pa so vse oktobra 1945 izročili Čehom, ki so jih leto pozneje v Bratislavi obsodili na smrt, Tiso z obešenjem. Slovaška je spet ostala s Češko in za železno zaveso, dokler ni 1. januarja 1993 končno dosegla samostojnosti.

Đurica je ta prvi del knjige podal zelo pregledno in zgodovinsko zanesljivo. Kot pravi zgodovinar je dogodke navedel in povezoval, ni jih pa čustveno komentiral, za kar je imel kot demokratični Slovak nešteto možnosti.

V drugem delu je prikazal kulturni in literarni razvoj slovaškega naroda. Poglavje začenja z značilnimi besedami: »Vse prej kot obrobno vlogo je imela na dolgi poti proti neodvisnosti na Slovaškem literatura. V določenem smislu se je slovaški narod rodil iz literature.« Literarni razvoj prikazuje v glavnih obrisih, ustavlja se pri Cirilu in Metodu, protestantizmu, razsvetljenstvu, romantiki, ki je dala svetovno znane pesnike, kot je bil Jan Kollar, sega pa do sodobnosti.

V tretjem delu prikazuje obdobje sožitja s Čehi od prve svetovne vojne dalje. Veliko je bilo pričakovanj, zato tudi veliko razočaranje. Po Tisovi usmrčitvi je izjavil Karol Kmet'ko, nadškof v Nitrí, da je bilo devetdeset odstotkov Slovakov za narodno neodvisnost. Slovaki so gledali v Tisu svojega pravega voditelja, Svetopolkovega naslednika. L'Osservatore Romano pa je zapisal,

Slovenska družina ima na mizi mladiko

da bi bila morda Tisova pomilostitev rešila Češko-slovaško državo. Tudi Đurica je podobnega mnenja, češ morda bi se bila našla kaka oblika skupnega življenja.

Knjiga je bogato ilustrirana s slikami zgodovinskih osebnosti, dokumenti, stavbami in podobnim. Prav na koncu so še štiri strani zemljepisnih in ekonomskih podatkov in bibliografija.

Tako knjigo o slovenski zgodovini bi bili potrebovali, ko smo poučevali na italijanskih univerzah in so nas študentje izpraševali, kje se govori slovenski jezik in kje živijo Slovenci. V Ljubljani nam je niso mogli napisati, sami pa je nismo zmogli. Še danes čakamo na podobno knjigo v italijanščini.

Martin Jevnikar

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XIX. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1994. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 370-846 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Prispevajte v sklad za kulturo in za naš sedež v središču mesta

AKCIJA
10.000 LIR
ZA KULTURO

Renesančna arhitektura: Razstava v Benetkah

Od 1. aprila do 6. novembra je bila v beneški Palači Grassi velika in odmevna razstava, posvečena renesančni arhitekturi. Če je po eni strani res, da je ponavadi arhitektura manj privlačna za nestrokovnjake na tem področju, je treba reči, da predstavlja renesansa tisti slog, ki ga je vsakomur dano spoznati že v šolskih klopeh. Po romaniki in gotiki se je v Italiji uveljavilo temeljito preučevanje klasične umetnosti, kar je omogočilo tako imenovani »preporod«. Zaradi ugodnih političnih razmer — leta 1454 pride do mirovnega sporazuma v Lodiju in temu sledi štirideset let miru na Apeninskem polotoku — postanejo najprej Firenze in nato papeški Rim središče novega kulturnega življenja, novega čutenja in estetskega vrednotenja.

Razstava v Benetkah nam nudi izčrpen pregled renesančne arhitekture, postavljena pa je tako, da se na njej lepo spajata na eni strani didaktičnost (številne so informacije na panojih), na drugi pa privlačnost restavriranih lesenih modelov stavb in tudi predstavitev takratnih orodij in inštrumentov.

Razstava gotovo ni razočarala strokovnjakov zaradi bogastva predstavljenih načrtov, vzbudila pa je tudi zanimanje tistih, ki so načrte dojemali bolj intuitivno, predvsem njihovo estetsko izdelanost.

Za razstavo so bili restavrirani leseni modeli, na primer cerkve Sv. Petra v Rimu in Michelangelove kupole Sv. Petra, ki jih je že hudo načel zob časa. Dano nam je bilo spoznati, kateri cilj so zasledovali z ustvarjanjem teh modelov: naročnik je vedel, kakšen bo končni izdelek, arhitekt je docela preračunal težave, s katerimi se bo srečal pri delu, možno pa je bilo tudi ugotavljati sproti, na kateri točki so se pri gradnji nahajali.

V renesansi se je začelo sistematično preučevanje antike. Ni šlo več za golo citiranje arhitektonskih prv in klasične, ampak za iskanje tiste logike, ki je bila podlaga celotnega sistema. V tem je velika novost renesančne arhitekture, v bogati teoretski dejavnosti, ki jo je sprožilo odkritje leta 1415 Vitruvijevega dela *De architectura* (libri decem). Marcus Vitruvius Pollio je bil rimski arhitekt, ki je posvetil svoj »učbenik«

stavbarstva cesarju Avgustu. Toliko stoletij kasneje je postal ta tekst nesporna avtoriteta na področju gradbeništva.

Zanimivo je, da je že Giotto posegal po arhitektonskih elementih in jih vstavljal v svoje slikarske kompozicije, v 15. stoletju pa slikanje stavb preraste v skorajda središčno motivno težnjo. Tudi na to nas opozarja razstava z nekaj res učinkovitimi primeri.

Veliko citatov iz del takratnih arhitektov nam omogoča, da spoznamo vlogo arhitekta v času renesanse, njegovo sposobnost, da teoretsko izoblikuje

načrt in ga izvede tudi z izumi potrebnih pripomočkov. Nudi se nam vpogled v vprašanja, s katerimi so se stavbarji ukvarjali; to so bili: oblika osrednjega prostora v tlorisu, odnos med zasebno in javno palačo ter pročelja. Postavljalo se je tudi vprašanje o idealnem mestu in to že pomeni prehajanje na področje urbanistike.

Veliko pozornosti je dalje posvečene vlogi naročnikov, kajti prav ekonomska moč in volja, da bi se le-ta in pa politični ugled utrdila tudi z bliščem prekrasnih stavb, omogočata izredni razvoj stavbarstva sploh.

Lepa, resnično dognano pripravljena razstava bo gotovo sprožila še nadaljnje raziskave tudi drugih obdobj in slogov z ozirom na arhitekturno dejavnost v preteklosti.

Magda Jevnikar

KNJIGE

Nemški prevod slovenskega romana o prekmurskih Ciganih

V času velikih evropskih povezovanj je vedno aktualnejše vprašanje, ali bo manjšim narodom in etničnim skupinam sredi industrijsko-tehnoških in politično-birokratskih asimilacijskih procesov uspelo ohraniti karakteristično samosvojest.

Morda ni slučaj, da tudi v osrednji slovenski književnosti narašča zanimanje za posebnosti slovenskih obrobni območij. **Marjan Tomšič** posega k primarnosti istrskih arhaičnih danosti, leta 1959 rojeni **Feri Lainšček** pa opisuje avtentično drugačnost panonskega Prekmurja.

Njegov roman, katerega naslov je avtor povzel iz pesmi **Vlada Kreslina** »Namesto kóga róža cvetí«, je na slovenskem prostoru knjiga uspešnica. Nedavno so v povezavi z nemško televizijo posneli po tem delu film; zdaj pa je pri celovski **Mohorjevi založbi** izšla nemška izdaja **Lainščkove** pripovedi o prekmurskih Ciganih.

Nemški naslov knjige je »Hálgato«, kar v madžarščini pomeni melanhonično melodijo; tak vzdevek pa se je oprijel tudi glavnega junaka **Lainščkove** otožne pesmi.

S pomočjo arhaiziranega besedišča posega avtor v svojevrstni svet v Evropi (poleg Judov) stalno preganjanega naroda Romov in Santov, ki mu skozi

dolga stoletja ni uspelo v duši zatreti starih velikokrat še nomadskih šeg in navad in se primerno asimilirati v tako imenovano civilizirano evropsko občestvo. Na primeru trpke usode glavnega junaka, muzikanta in posebneža ter skupnosti ljudi, ki jim ta pripada, predstavi avtor neko skorajda skrito in zakrito, trpko, prepovedano, zatirano življenje na robu, ki iz konvencionalne posploševalne perspektive učinkuje kot nesmiselni in neprimerni anahronizem.

Pravzaprav se **Lainščkova** povest vključuje v močno tradicijo slovenskih subtilnih legend o preganjanih posebnih od Cankarjevega »Hlapca Jerneja« do Kosmačevega »Tantadruja«, (ki sta prav tako na razpolago v nemških prevodih). Morda se Lainšček ni znal izogniti nekaterim klišejem in sentimentalnostim, vendar se ni zmotil, ko ni mogel svojim melanhoničnim baladnim junakom odrezati krepčilnega kruha v novi slovenski in evropski stvarnosti. Je to slabo znamenje ali pa le svarilo, da bodimo obzirnejši do našega drugačnega bližnjika?

230 strani obsegajoče delo je v nemščino spretno prevedla **Andrea Zémlić**. Knjiga je izšla v novi zbirki celovške Mohorjeve SLOVENICA, v kateri so pred tem natisnili prozi **Žarka Petana** in **Andreja Capudra**.

Lev Detela

SLOVENSKA AGENCIJA ZA BOLJŠO VOLJO

Pomenek pri kavi

*(Po zaslišanju pri Pučnikovi komisiji
za povojne zločine)*

Dolanc: Pa je tudi to za nama, kaj?

Ribičič: Če je ali ni, mi je vseeno.

Dolanc: Ne delaj se, da ti je vseeno.

Ribičič: Kaj pa mi morejo? Navsezadnje je Ribičič v evropskem Who is who.

Dolanc: Je bil tudi Ceausescu. A pustiva to. Glavno, da je sitnarija za nama. Veš, da sem ponoči potreboval tablete? Glavno, da je zafrkacija mimo...

Ribičič: Zaenkrat.

Dolanc: Zaenkrat? Menda ne misliš, da...

Ribičič: Jaz se že nekaj spoznam na to, kako je treba žagati živce človeku. S prekinjenimi zaslišanji, z namigi sorodnikom, z nemimi telefonskimi klici... Ko ga spustiš, s pomenljivimi zastoji na meji... Sicer pa ne hodim v Trst... A če pride na vrh tisti Janša...

Dolanc: Saj se ti, Ribičič, res imaš česa bati... Ampak da ničesar ne veš o tistem Kočevskem Rogu, o tistih desetisočih, to ne stoji ne na zemlji na nebu.

Ribičič: Ko da si ti čist...

Dolanc: Oprosti, jahalnega športa v zaporu pa le nisem zganjal.

Ribičič: Boš tudi ti privlekel na dan kakega škofa?

Dolanc: Zakaj naj bi človek jahal samo konje?

Ribičič: Dolanc, ti izjavljaš po televiziji, kako ti je pri srcu edinole še Slovenija, pa si v Bohinju govoril srbsko. V Bohinju!

Dolanc: Rajši se iskreno vprašajva: kdo med nami je bil Slovenec? Vsi smo bili več ali manj Srbi, vsi po vrsti...

Ribičič: Stari tako rekoč še na potrebo ni maral, če ni imel zraven tebe: Gde je Dólanec? Pravil ti je namreč Dólanec.

Dolanc: Ti pa si se Staremu junaško upiral, kaj? Odkod potem oni beograjski vzdevek?

Ribičič: Kakšen?

Dolanc: Ritja Lizičič: prodam, kakor sem kupil.

Ribičič: Ko da mi moja Udba ni prinesla rešte vicev na tvoj račun! Na račun tvojega trebuha...

Dolanc: Ti ga nimaš, ker te je sama idejna jetika. Ampak tisto tvoje izprisanje, da nismo bili enopartijski sistem, ko nam je že gorelo pod ritjo... Nismo bili enopartijski sistem, haha...

Ribičič: In tisto tvoje ideološko čiščenje med Srbi, komaj ti je kaj namignil Stari?

Dolanc: Ti, se bova še midva kregala? Se ne bi lahko zmenila za kakšen daljši pomenek? Če bi bilo treba spet pred Pučnikovo komisijo? Prideš v Martuljek, jo mahneva na gobe... Nimaš pojma, kaj je pohana dežnikarica!

Ribičič: Pridi ti v Strunjan. Tudi ob ribolovu se da pomeniti... Sicer pa sem se na Pučnikovo komisijo požvižgal in se bom. Nesramen moraš biti, pa gre. Sicer pa so v komisiji Potrč, Simšičeva in še kdo, same moralne opore, tako da se skoraj ne čutim pred komisijo, ampak v Centralnem komitetu. A bistveno je, da se požvižgaš, in to avtoritativno.

Dolanc: Tako strašno se le nisi požvižgaval, če si v časniku grozil s samomorom...

Ribičič: Literatura. Navsezadnje sem pisal pesmi. Ni rečeno, da jih ne objavim.

Dolanc: In dobiš od slovenskih pesnikov Jenkovo nagrado v Kranju...

Ribičič: Ti mi je že ne bi dal.

Dolanc: Jaz bi ti dal nagrado Džerdžinskega.

Ribičič: Mene so slovenski pesniki hodili pobožno intervjuvat...

Dolanc: Ja, ja, enkrat je lušno b'lo...

Ribičič: Ja, b'lo.

Dolanc: Hodiš kaj trenirat v Lipico?

Pohištvo

Korsič

Anton Korsič

1963 - 1993

30-letna izkušnja za opremo vašega doma

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 040/54390

Dom in delavnica:

TRST, Ulica D. Chiesa, 91 - Telefon 040/571326

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

— Ali mi morete prodati nekaj ščurkov in stenic?

— Ali se norčujete? — vpraša trgovec.

— Ne. Selim se in gospodar mi je dejal, da moram stanovanje pustiti tako, kakršno sem dobil.

—o—

Ob inšpekciji v zaporu je sodnik pohvalil red, čistočo in sploh vse. Prisotni paznik pa je še pripomnil:

— Da, da, saj vedno pravim, da je to predboro za navadne arestante. Sem bi spadali taki ljudje, kot ste vi, gospod sodnik!

—o—

— Zakaj ta pacient zapušča bolnišnico s hojo po rokah?

— Ja, veste... pri transfuziji so mu dali kri telovadca.

tipo-lito
graphart

TRST
Drevored D'Annunzio 27/E
Tel. 040/772151

— Strašno, ravno na podplatu imam kurje oko!

— Fant, to je dobro. Ti vsaj nihče ne more nanj stopiti.

—o—

Dve ženski srednjih let ob kofetku:
— Če ste moža že v prvem tednu po poroki odvadili piti, je to zares nezasišlan uspeh! In ni potem nikoli več pil?

— Ne vem; po tistem prvem tednu ga nisem več videla.

—o—

Kmečki človek z dvignjeno desnico in dvema prstoma prisega pred sodnikom:

— Naj strela ubije mene, ženo in vse otroke, če lažem, gospod sodnik!

— Dodajte še vole, prašiče in kokoši, pa vam bom verjel!

—o—

»Le kako bi se ti imel brez mene,« poočita žena.

Mož pa: »Natančno tako, kot je zapisal Prešeren: Mi mirno plavala bi moja barka...«

—o—

»Ne razumem vas moških. Stalno pijete, četudi niste žejni.«

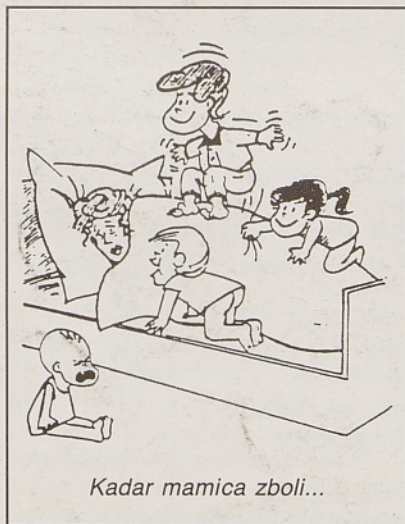
»To je tako, kot pri vas ženskah: Vsakih pet minut se gledaš v ogledalo, čeprav nisi lepa.«

—o—

— Vi ste kot ustvarjeni za tajnega agenta.

— Kaj res, gospod šef? Kako to mislite?

— Nikjer ne pustite sledov svojega dela.

»Si dobil moje pismo?«

»Kaj misliš tisto pismo, v katerem si me prosil za posojilo?«

»Da, da, tisto!«

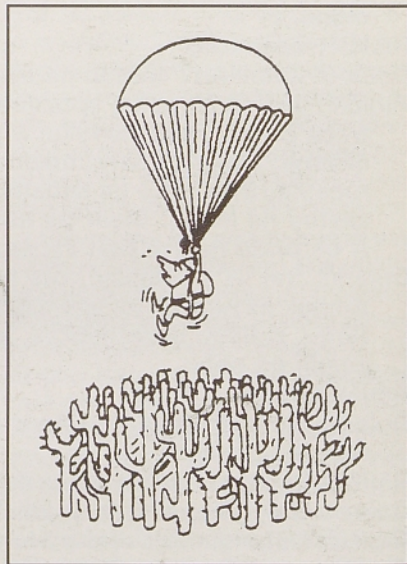
»Ne, nisem ga dobil.«

—o—

— Ali ste mi vi rešili sina, ko se je utapjal?

— Da, gospod.

— Ja, za božjo voljo, kje pa je njegova kapa?

LISTNICA UPRAVE

DAROVİ V TISKOVNI SKLAD:

Janez Grum, Milwaukee, ZDA 40.890 lir;
Boris Golec, Ljubljana, Slovenija 20.000 lir;
Lojzka Bratuž, Gorica, Italija 40.000 lir.

Vsem najlepša hvala!